

Usos de les llengües en el si de la família i transmissió lingüística intergeneracional el 2018

*Language use within the family
and intergenerational language transmission in 2018*

Joaquim TORRES-PLA

Societat Catalana de Sociolingüística i Xarxa CRUSCAT

Data de recepció: 4 de juliol de 2021

Data d'acceptació: 10 de novembre de 2021

RESUM

Aquest article, basat en els resultats de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població* (EULP) del 2018, tracta en primer lloc dels usos lingüístics familiars, després de la transmissió lingüística intergeneracional —que és estudiada de maneres diferents— i finalment del nombre de fills segons la llengua. S'hi tenen en compte, per primera vegada, els resultats de la pregunta sobre la llengua habitual dels fills —present en diverses versions anteriors de les EULP—, que no s'havien explotat fins ara.

PARAULES CLAU: sociolingüística, demolingüística, usos familiars, transmissió lingüística intergeneracional.

ABSTRACT

This article, which is based on the results of the 2018 survey of the population's language use (EULP) in Catalonia, deals first with family language use, going on to intergenerational language transmission, which is studied in different ways, and lastly to the number of children born according to languages. It takes into account, for the first time, the results of the item on children's usual language, which was present in several previous versions of EULP surveys but had not been put to use until now.

KEYWORDS: sociolinguistics, demolinguistics, family language use, intergenerational language transmission.

1. INTRODUCCIÓ

Els usos de les llengües en el si de la família i la transmissió lingüística intergeneracional constitueixen dos aspectes clau de la configuració sociolingüística d'una societat, sobretot si es tracta d'una societat amb una complexitat demolingüística com la de Catalunya. Aquesta complexitat s'explica per la coexistència d'una llengua minoritzada (però amb un grau alt de vitalitat, que és la llengua històrica del territori), uns processos migratoris de gran volum i un conflicte polític institucional d'una gran intensitat (amb profundes arrels en la història). Els sistemes de valors que determinen la tria dels usos familiars i la transmissió lingüística intergeneracional, com els que fixen la major part de les tries sociolingüístiques, no acostumen a canviar a molt curt termini. Tanmateix, els canvis ràpids d'escenaris demogràfics i d'un altre tipus poden condicionar-los i produir transformacions importants en els percentatges d'ús i en el paisatge sociolingüístic. Per tant, és d'una gran utilitat estudiar periòdicament aquests temes, ja que es tracta d'elements decisius per mirar d'escatir el futur d'una llengua i d'una societat. Les EULP, dutes a terme per la Generalitat, ens donen aquesta possibilitat. Les dades emprades en el present treball provenen de l'EULP del 2018, l'última efectuada. En aquest article es parla primerament dels usos lingüístics familiars, després de la transmissió lingüística intergeneracional —estudiada de maneres diverses— i finalment del nombre de fills segons la llengua, com a element complementari que condiona l'impacte social del procés de transmissió.

2. ELS USOS LINGÜÍSTICS FAMILIARS

2.1. *En el conjunt de Catalunya*

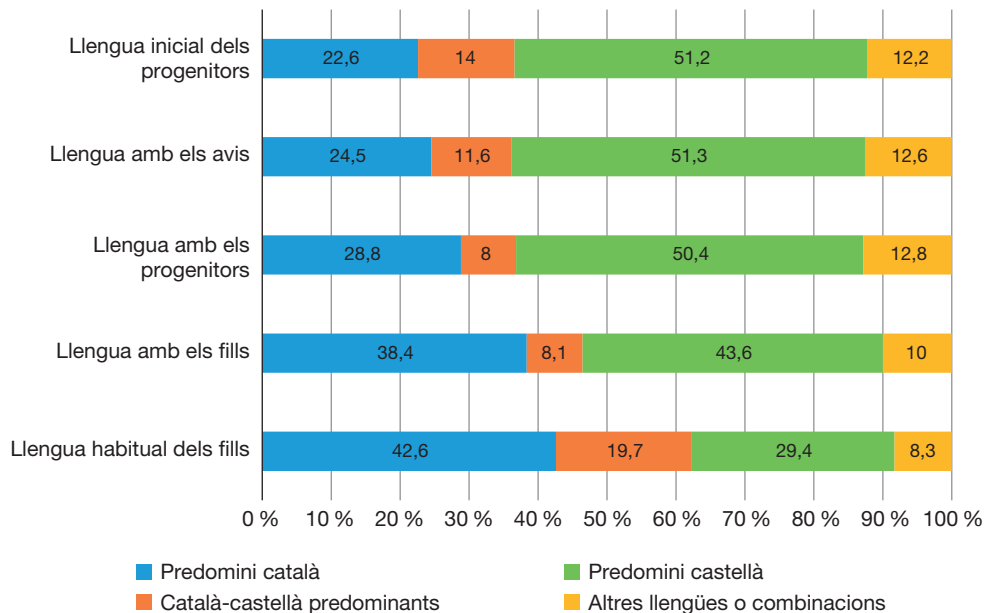
Els gràfics 1 i 2 mostren els resultats de les diverses preguntes de l'EULP 2018 en relació amb els usos familiars.

L'última d'aquestes preguntes en el gràfic 1 té a veure amb la *llengua habitual dels fills*, una variable que ha estat present en les tres últimes enquestes de la sèrie EULP, però que no ha estat explotada fins ara. Atesa aquesta falta d'utilització, podem considerar prou fiables els resultats de la pregunta en qüestió per emprar-los en l'anàlisi? Per respondre aquest interrogant, s'han de fer un seguit de consideracions.

En primer lloc cal tenir en compte que aquesta pregunta no es refereix a la pràctica de la mateixa persona enquestada, sinó que és una informació que aquesta dona sobre una persona que li és propera, en aquest cas, els seus fills. Però passa el mateix amb altres preguntes de l'enquesta, com la llengua inicial dels progenitors, que ha estat emprada en altres anàlisis de les dades, i ha mostrat així la seva coherència. Per tant, aquesta consideració no ens permet descartar la pregunta.

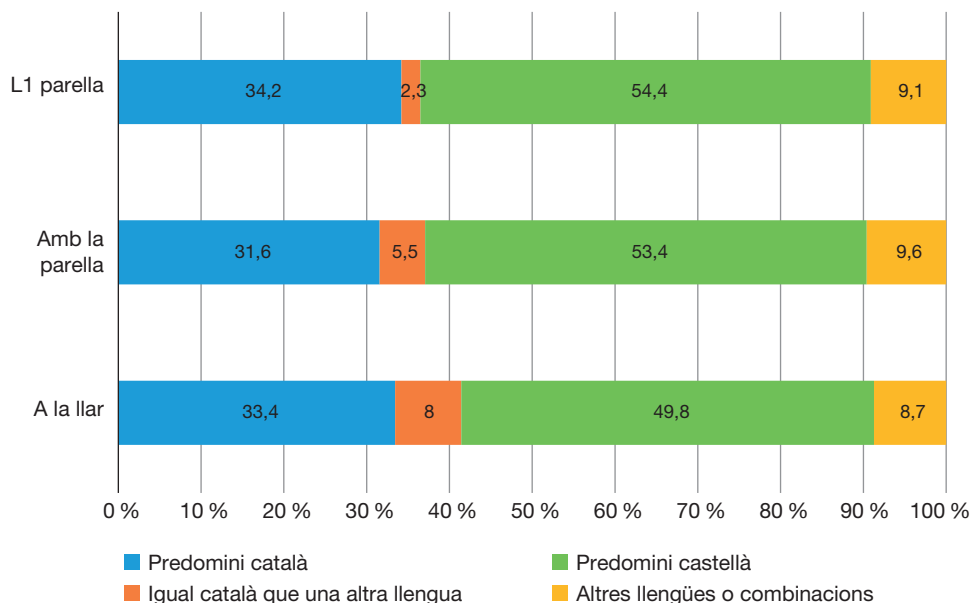
La qüestió és mirar de comprovar si els resultats de la variable *llengua habitual dels fills* es comporten com allò que ja sabem dels resultats de *llengua habitual*, sempre molt propers als de *llengua d'identificació*. Si es demostra aquesta coherència, la *llengua*

GRÀFIC 1
Cinc usos relatius a la família. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 2
Altres tres usos familiars (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

habitual dels fills pot ser útil per ampliar l'horitzó temporal de l'anàlisi, ja que es tracta de l'única informació que tenim sobre la llengua dels fills de les persones enquestades més enllà de la llengua amb els seus progenitors.

En aquest sentit, l'examen dels resultats d'aquesta pregunta a l'EULP 2018 des de diversos angles ha permès determinar que:

1. La diferència entre el percentatge de persones enquestades que usen el català amb els fills i de fills que l'empren com a llengua habitual és que la darrera supera la primera en un 4,2 % (gràfic 1).

2. Es produeix la mateixa dicotomia, però referida a la generació anterior (gràfic 3). Hi veiem la llengua de la persona enquestada amb la mare i amb el pare i la llengua habitual de la persona en qüestió. Si fem la mitjana del percentatge de català amb la mare i amb el pare i ho comparem amb la proporció de català com a llengua habitual de la persona enquestada, la diferència és de 4,2 % a favor de la llengua habitual. Exactament la mateixa diferència que en el cas anterior.

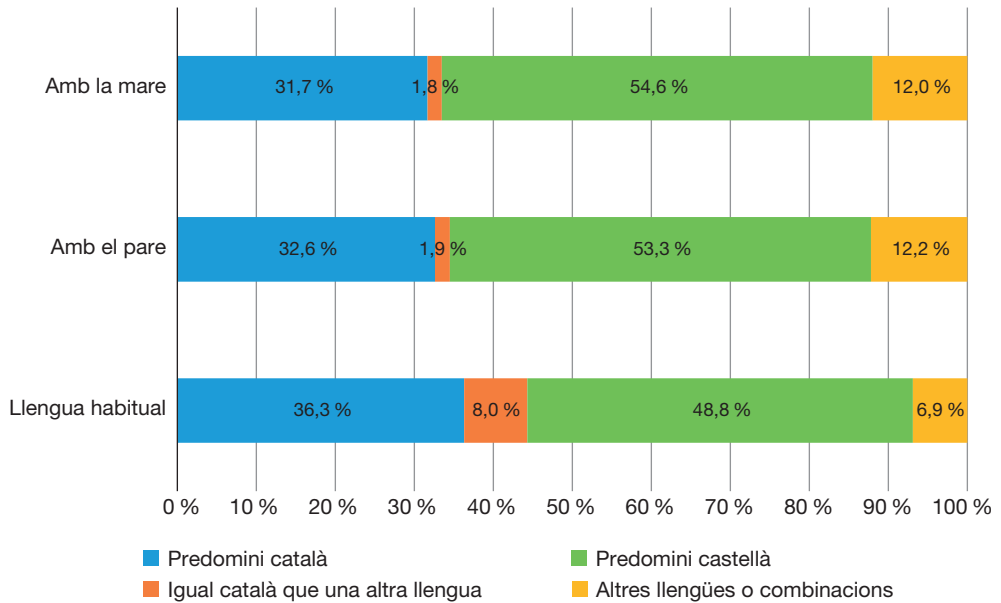
3. Si mirem la *llengua amb els fills* i l'*habitual dels fills*, segons l'*origen geogràfic familiar* (gràfic 4), resulta que el grup on hi ha un creixement més gran del català quan es passa de l'ús amb els fills a l'ús habitual dels fills és el de les persones enquestades *nades a la resta de l'Estat espanyol*. Això és coherent amb el fet que aquests fills són en general *nats als TLC¹ fills d'un o dos nascuts fora*, que són els grups on més augmenta el català com a llengua habitual de les persones enquestades respecte a la llengua amb els seus progenitors, tal com es pot veure al gràfic 5, on es compara la llengua amb la mare de la persona enquestada i la llengua habitual d'aquesta.

Tot plegat mostra que la variable *llengua habitual dels fills* té el mateix comportament que la variable *llengua habitual* en general. En conseqüència, es pot considerar que els resultats de la *llengua habitual dels fills* són vàlids i, per tant, poden ser emprats en l'anàlisi.

D'altra banda, cal dir que s'han separat les variables d'ús familiar i se n'han fet dos gràfics perquè les variables que conté cadascun d'ells difereixen lleugerament quant a les opcions de resposta. Es tracta de la segona opció, que en el gràfic 1 és *català i castellà predominants* i en el 2 és *igual català que una altra llengua*. Aquesta diferència es deu a la forma com han estat presentades les preguntes corresponents en el qüestionari. A la pràctica, tanmateix, els resultats que dona cadascun d'aquests ventalls de respostes no són idèntics però sí molt semblants, ja que la gran majoria de les situacions incloses en l'opció del gràfic 2 *igual català que una altra llengua* correspon a *igual català que castellà*, que són les que integren l'opció del gràfic 1. Així, els resultats dels gràfics 1 i 2, tot i no tenir un ventall de respostes idèntiques, en bona part poden ser comparats entre ells. Una vegada fetes aquestes reflexions generals i inicials, es mostren les informacions principals que ofereixen els gràfics 1 i 2 sobre els usos familiars.

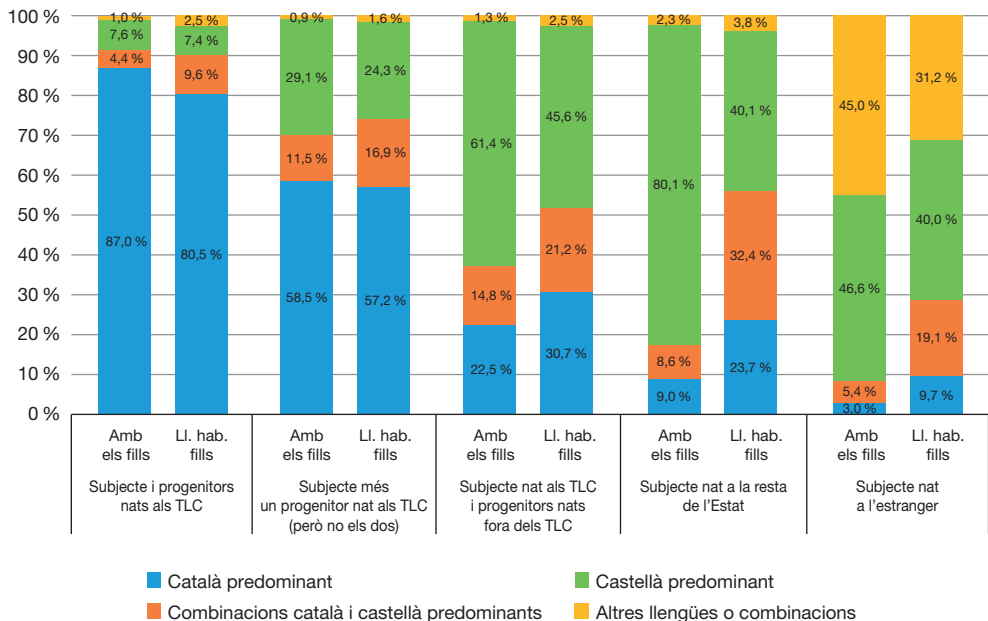
1. Les inicials TLC signifiquen 'territoris de llengua catalana'. En aquest cas, s'hi han inclòs, a més dels nats a Catalunya, els nascuts al País Valencià, a les Illes i a Andorra, que constitueixen la immensa majoria dels residents a Catalunya nats a la resta de l'àmbit territorial de la llengua catalana.

GRÀFIC 3
La llengua amb la mare, amb el pare i habitual. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

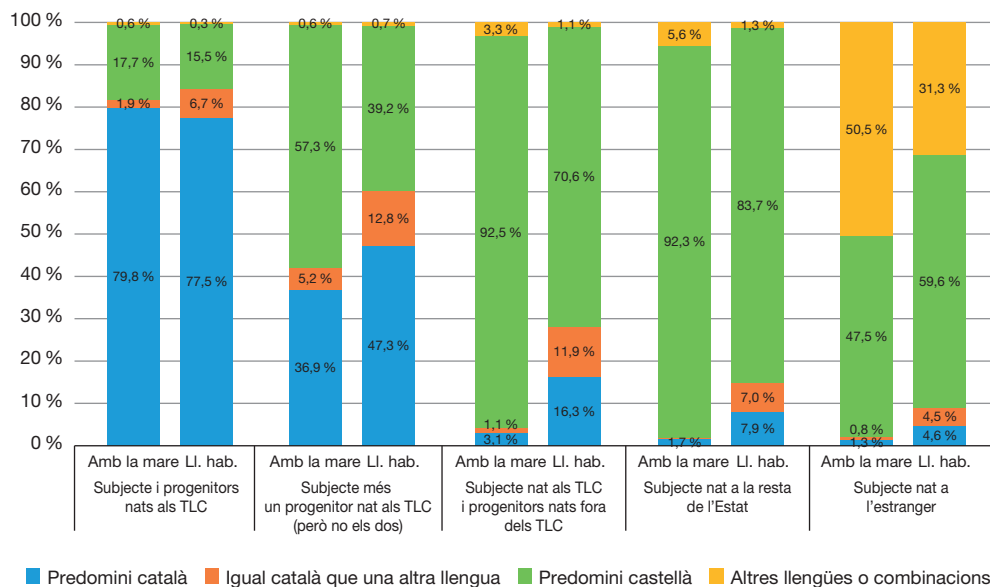
GRÀFIC 4
La llengua amb els fills i l'habitual dels fills, segons l'origen geogràfic familiar. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 5

La llengua amb la mare i habitual, segons l'origen geogràfic familiar. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

Si ens fixem en el gràfic 1, s'observa que, en la història lingüística del conjunt de les famílies de les persones enquestades,² les tries a favor del català bàsicament van creixent en percentatge a mesura que passa el temps, mentre que no succeeix el mateix amb el castellà i el conjunt de les altres llengües. Això indica que el català ha tingut i té una determinada capacitat d'atracció³ en l'àmbit dels usos familiars.

L'única funció en què el català supera el castellà és l'última decisió de la cadena històrica: la *llengua habitual dels fills*, la qual cosa és una altra mostra de la capacitat d'atracció del català. La *llengua habitual dels fills* també és la funció amb més ús conjunt predominant del català i el castellà. Podria indicar una tendència a l'augment del bilingüisme *català-castellà* a mesura que passa el temps, però cal comprovar-ho amb altres dades.

Pel que fa als resultats del gràfic 2, les variables que s'hi presenten no corresponen a tries successives en el temps com en el cas del gràfic 1. Una de les informacions que hi veiem és que l'ús del català amb la parella és inferior al percentatge d'aquesta llengua com a llengua inicial de la parella. Això s'explica per la norma de subordinació al caste-

2. S'ha posat la llengua inicial dels progenitors abans que la llengua amb els avis perquè la tria corresponen a la primera variable, que bàsicament és la tria de la llengua dels avis amb els seus fills, que són els progenitors de les persones enquestades, es va produir abans que la tria de la llengua dels avis amb els seus nets, que són les persones enquestades.

3. La capacitat d'atracció d'una llengua és el grau en què els parlants inicials d'altres llengües aprenen o adopten l'ús d'aquesta llengua.

lla en les converses que practiquen la majoria dels catalanoparlants habituals. Segons aquesta norma, en una gran part dels casos, quan una persona de llengua habitual catalana en coneix una altra de llengua habitual castellana, la primera s'adapta al castellà de la segona. I sovint aquest hàbit es manté al llarg de tota la relació entre les dues persones.

Però l'ús del català es recupera clarament amb l'ús amb els fills, tal com veiem al gràfic 1. Cal tenir en compte que la tria de la llengua amb els fills és pràcticament l'única tria lingüística en què el catalanoparlant no es troba amb un interlocutor adult, al qual la norma imperant el porta a adaptar-se lingüísticament, sinó que l'infant en néixer no té cap llengua definida, i, per tant, el progenitor pot fer la tria sense trobar-se lligat per la norma de subordinació al castellà. La tria de la llengua amb el fill depèn, doncs, d'altres factors, que són bàsicament el conjunt de les emocions i valors relatius a la llengua presents d'una manera àmplia en la vida social, que constitueixen el grau de capacitat d'atracció que té el català. I, a Catalunya, aquesta capacitat d'atracció és prou forta perquè la tria lingüística amb els fills sigui la més positiva per a la llengua de totes les que fa la persona enquestada,⁴ segons aquesta i altres enquestes.

Pel que fa als que usen el català predominantment a la seva llar actual, són un terç de la població. D'una manera coherent, aquest percentatge es troba entre els corresponents a l'ús amb la parella (31,6 %) i a l'ús amb els fills (38,4 %), que són els dos tipus d'interacció que es produeixen a la llar actual de què tenim informació a l'enquesta.

2.2. La llengua a la llar actual segons diverses variables el 2018

Una vegada vistos els resultats dels usos familiars en el conjunt de la població de Catalunya, seguidament s'examina l'ús en família segons diverses variables, a fi de veure com es produeix aquesta interacció lingüística en sectors socials diferents. Per això emprarem la variable *llengua a la llar actual*, que és en certa manera el punt de trobada de diversos usos familiars. Encreuarem els resultats d'aquesta pregunta amb les variables independents *origen geogràfic familiar*, *nivell d'estudis*, *edat* i *situació laboral* i amb dues maneres de tenir en compte la diversitat territorial.

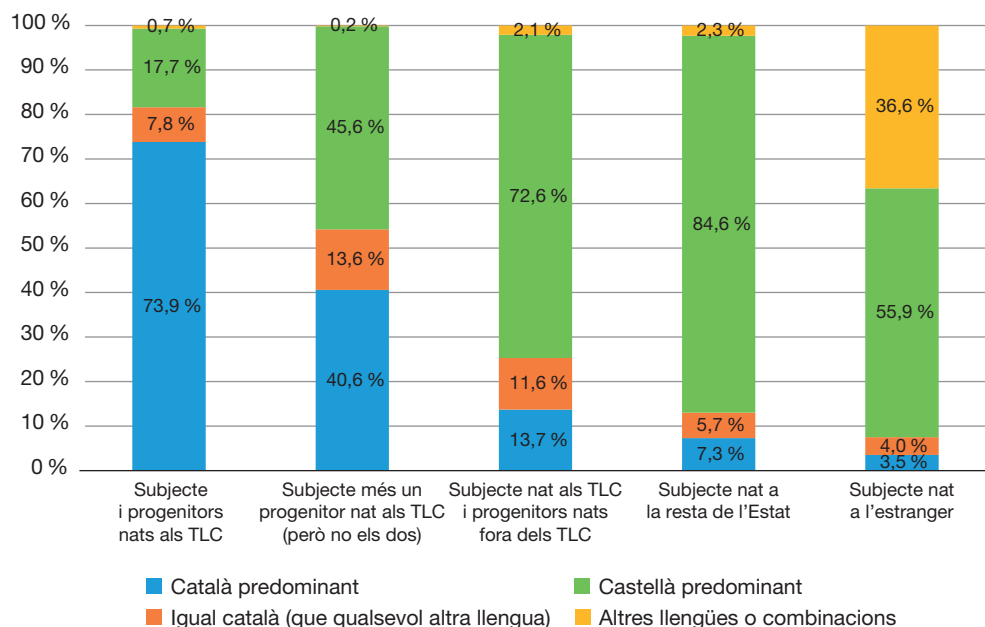
2.2.1. La llengua a la llar actual segons l'origen geogràfic familiar⁵

En el gràfic 6 es presenten els diversos grups definits pel grau en què els individus tenen arrels familiars als TLC, de manera que a mesura que ens desplaçem de l'esquerra cap a la dreta aquestes arrels són progressivament inferiors.

4. La llengua habitual dels fills, que, tal com ja hem vist, és la variable amb uns resultats més favorables al català, no correspon a una tria efectuada per la persona enquestada, sinó pel fill d'aquesta.

5. L'origen geogràfic familiar, que inclou el lloc de naixement de la persona enquestada i dels seus progenitors, indica el grau en què la família de la persona és provinent de l'àmbit territorial de la llengua catalana. En d'altres anàlisis, l'origen geogràfic familiar s'aplica a Catalunya, i no als TLC.

GRÀFIC 6
La llengua a la llar actual segons l'origen geogràfic familiar (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

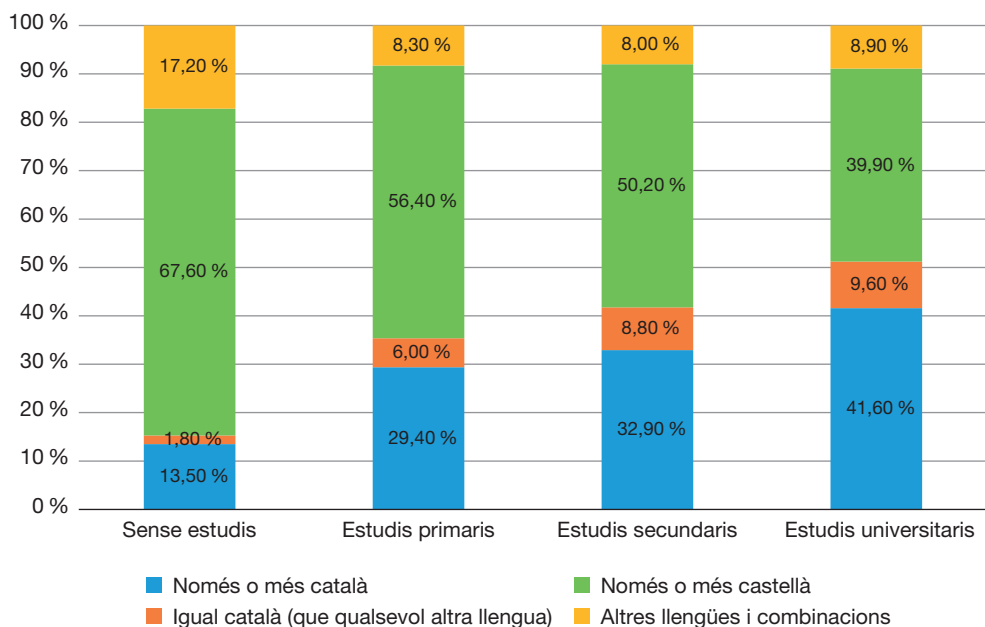
En primer lloc, el gràfic mostra molt clarament que, com més arrels es tenen al territori de llengua catalana, més ús hi ha del català a la llar. La comparació entre la primera i la darrera columna és contundent en aquest sentit, ja que passem d'un ús del català predominant a la llar del 73,9 % al 3,5 %. Una altra dada també molt clara és que només els més arrelats, els nascuts ells i els seus dos progenitors als TLC, fan un ús majoritari del català preponderant en família. Els que tenen un progenitor nascut als TLC i l'altre no l'empren en una proporció alta però no majoritària, i els que tenen els dos progenitors nats fora, tant si les persones enquestades són nascudes als TLC com si no, fan un ús molt minoritari del català preponderant a la llar.

Tot plegat indica que, encara que una part dels arribats de fora o dels seus descendents hagi adoptat el català, aquesta adopció no ha estat prou àmplia perquè la influència de l'origen geogràfic familiar sobre l'ús a la llar hagi deixat de ser decisiva. Això fa que les immigracions successives dels últims cent anys hagin anat reduint el percentatge d'ús del català en família.

2.2.2. La llengua a la llar actual segons el nivell d'estudis

La informació que primer se'ns fa present quan es mira el gràfic 7 és que el català a la llar creix clarament amb el nivell d'estudis. La diferència entre el percentatge de

GRÀFIC 7
La llengua a la llar actual segons el nivell d'estudis. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

català dels grups extrems segons el nivell d'estudis és considerable: s'acosta als trenta punts percentuals. Aquest element és positiu per al català i ajuda a explicar que tingui una capacitat d'atracció considerable.

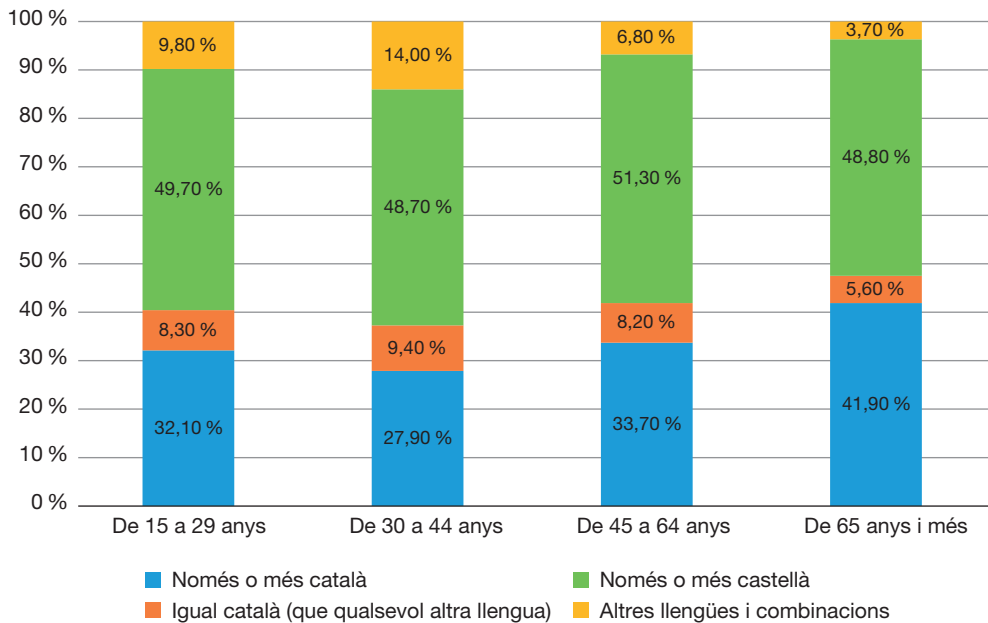
L'element menys positiu per al català del gràfic és que, malgrat aquesta relació entre nivell d'estudis i ús lingüístic, cap dels grups del gràfic no té una clara majoria d'ús d'aquesta llengua a la llar. El grup amb més ús, el dels universitaris, hi empra en proporcions equivalents el català predominant i el castellà predominant; en les altres categories, el castellà hi té un percentatge d'ús clarament superior al del català.

2.2.3. La llengua a la llar actual segons l'edat

El gràfic 8 mostra l'ús lingüístic a la llar segons l'edat. Hi veiem que es dona una davallada progressiva del percentatge de català predominant quan passem dels grans als adults joves (30-44 anys), seguida d'una remuntada —significativa— entre els joves (15-29 anys).

L'examen de l'origen geogràfic familiar segons grups d'edat (gràfic 9) ens dona alguna llum sobre la qüestió. El motiu de la reducció progressiva de l'ús del català quan passem dels grans als adults joves sembla ser bàsicament la reducció gradual en el percentatge dels més arrelats, és a dir, els nats ells i els seus progenitors als TLC, ja

GRÀFIC 8
 La llengua a la llar actual segons l'edat. Catalunya (2018)

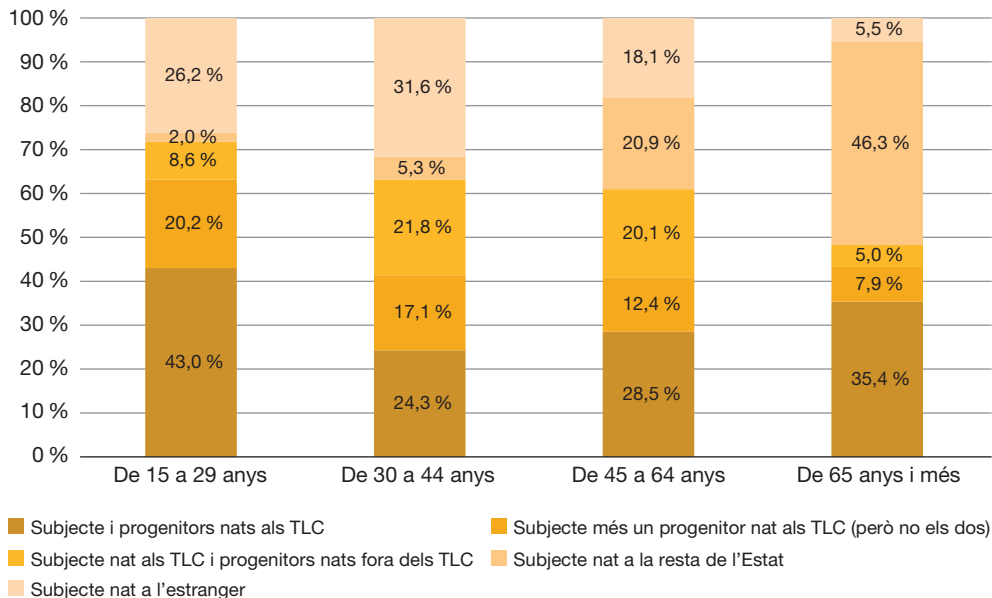

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

que, tal com s'ha vist, es tracta de l'únic grup d'origen que té una majoria important de català a la llar. Pel que fa als joves, entre aquests hi ha una remuntada del percentatge en el grup més arrelat, que també pot explicar la remuntada en l'ús. Però resulta que si comparem els joves i els grans, el percentatge d'aquest grup més arrelat és significativament superior entre els primers, i, en canvi, l'ús a la llar hi és clarament inferior. A més, si en el mateix gràfic ens fixem en el percentatge de nascuts als TLC, passa el mateix; és a dir, entre els joves aquest percentatge és molt superior al dels grans.

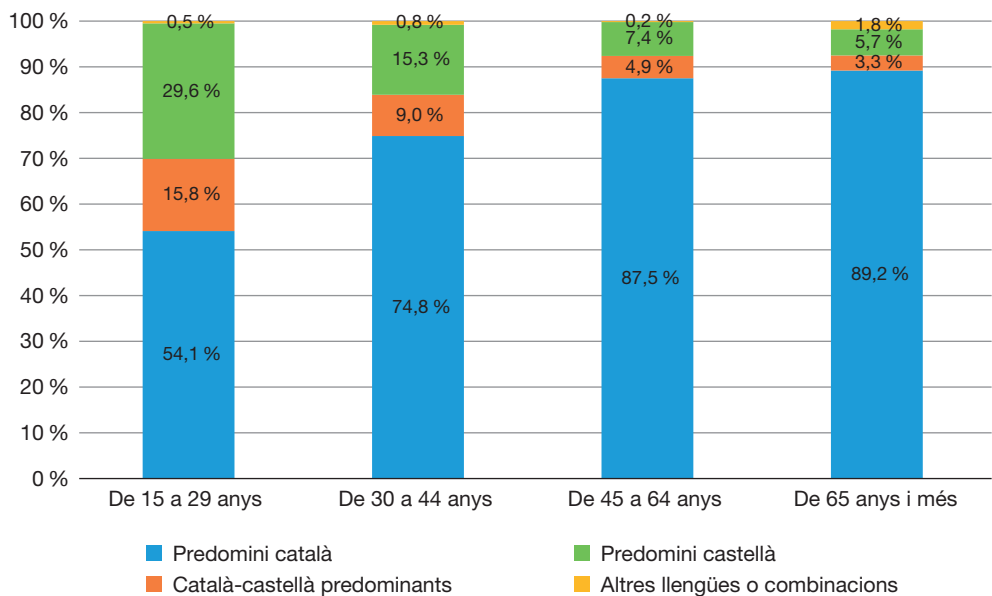
Per què la proporció del grup més arrelat té un impacte més alt en el percentatge d'ús del català entre els grans que entre els joves? Doncs pel que podríem denominar *efecte del pas del temps sobre la variable 'origen geogràfic familiar'*, que es concreta de la manera que segueix. En el cas de la població gran, els dos progenitors són persones elles mateixes arrelades al territori d'una manera majoritària, nascudes en una època, uns cent anys enrere, en què gairebé tots els nats als TLC eren de llengua familiar i més habitual catalana. En canvi, entre els de 15 a 29 anys, nascuts al voltant de l'any 2000, això no és així. Els seus progenitors van néixer en una època —els anys seixanta o setanta del segle passat— en què el panorama sociolingüístic havia canviat, i una gran part dels que naixien als TLC eren descendents de la gran immigració peninsular arribada feia poc. De fet, els que tenen de 15 a 29 anys el 2018 són la cohort que comporta un canvi més important en aquest aspecte, tal com es pot veure al gràfic 10, on

GRÀFIC 9
L'origen geogràfic familiar segons l'edat. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 10
La llengua amb els progenitors dels nats ells i els seus progenitors als TLC, per edats. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

es mostra l'ús amb els progenitors del grup dels més arrelats, és a dir, aquells que ells i els seus dos progenitors són nascuts als TLC. S'hi observa que, en els tres grups de més edat, els més arrelats han parlat molt majoritàriament català predominant amb els seus progenitors, però en el cas dels joves aquest percentatge baixa d'una manera considerable i queda lleugerament per sobre del 50%. Es tracta de la primera generació adulta els progenitors dels quals han nascut després de la gran immigració peninsular dels anys seixanta, ja que entre el grup d'edat immediatament superior —els que tenen de 30 a 44 anys— això encara no és així, perquè els seus progenitors han nascut bàsicament abans d'aquella immigració.

Per tant, l'enquesta EULP 2018 posa de manifest d'una manera clara que s'està produint progressivament un canvi en la significació sociolingüística del grup d'origen dels més arrelats, canvi que de moment afecta sobretot els més joves de la mostra. Ara mateix, l'*origen geogràfic familiar* encara és una eina d'anàlisi potent, tal com ho mostren aquest i altres treballs, però cal tenir en compte el factor d'erosió esmentat pel que fa a l'estudi dels més joves.

2.2.4. La llengua a la llar actual segons la situació laboral

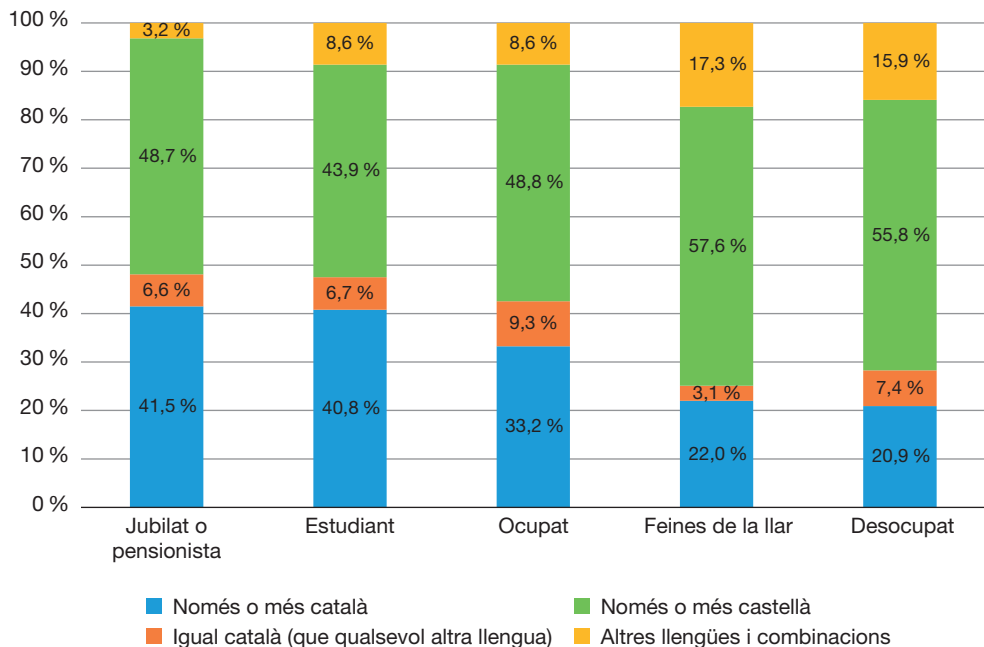
Pel que fa a l'ús del català que predomina segons la situació laboral (gràfic 11), podem repartir les columnes en tres grups, segons els nivells d'ús d'aquesta llengua, començant pels que l'empren més i acabant pels que l'usen menys: 1) els jubilats i els estudiants, 2) els ocupats i 3) els desocupats i els que fan feines de la llar. Aquest darrer grup està format per les persones que fan feines a la llar pròpia.

Els jubilats i els estudiants són els dos grups amb un ús més alt del català predominant, sense que hi hagi cap diferència significativa entre ells en aquest aspecte. Els jubilats corresponen en gran part a la població de 65 anys i més del gràfic 8 sobre l'edat, que ja hem vist que és el grup d'edat amb un percentatge més alt de català a la llar, a causa de la composició per origen geogràfic i llengua amb els progenitors. La gran similitud entre els percentatges de català a la llar dels dos grups ratifica aquesta coincidència.

Quant als estudiants, només representen una part minoritària del grup de 15 a 29 anys del gràfic 8 relatiu a l'edat. Per tant, els resultats no són els mateixos. Entre els estudiants el percentatge de català és més alt que entre els joves de 15 a 29 anys i, de fet, els estudiants són l'únic dels grups definits per la situació laboral en què el castellà no supera significativament el català com a llengua a la llar, sinó que ambdues llengües hi tenen percentatges semblants.

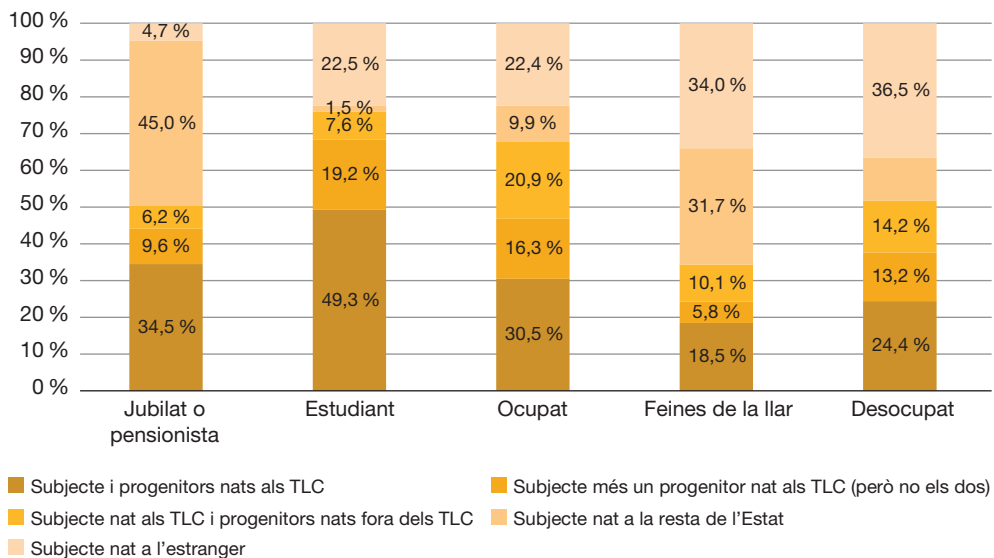
Si s'examina l'*origen geogràfic familiar segons la situació laboral* (gràfic 12) resulta que entre els estudiants es dona el percentatge de població més arrelada, és a dir, nascuda als TLC juntament amb els seus dos progenitors, el més alt de tots els sectors socials que s'han vist fins ara. I clarament és més alt que el dels jubilats, encara que el percentatge d'ús del català a la llar sigui similar en els dos grups, perquè, com acabem de veure, el grup dels més arrelats del gràfic comporta un ús inferior del català entre els joves que entre la resta de la població.

GRÀFIC 11
La llengua a la llar actual segons la situació laboral. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 12
L'origen geogràfic familiar segons la situació laboral. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

El segon grup definit per la situació laboral amb un ús més alt del català a la llar és el dels ocupats. Aquest grup heterogeni engloba més de la meitat de la població de Catalunya, i té uns resultats propers a la mitjana del país.

Tal com s'ha vist, els grups amb menys ús de la llengua són els desocupats i els que fan feines de la llar. Tots dos grups tenen uns usos lingüístics a la llar que no són significativament diferents entre ells, tant pel que fa als percentatges de català com de castellà. El percentatge de català predominant a la llar s'acosta al 20%. A què es deu aquest ús baix del català? Com en els altres casos, l'*origen geogràfic familiar* d'aquests grups (gràfic 12) en diu alguna cosa. La dada que més explica l'ús limitat que fan del català és el fet que aquests dos grups són els que tenen els percentatges més alts de nats a l'estranger, sobre un terç, i són els únics dels definits per la situació laboral que tenen més població nada a l'estranger que no pas més arrelada. I ja s'ha vist al gràfic 6 que la població nascuda a l'estranger és la que menys empra el català a la llar. Les persones que fan feines a la llar pròpia tenen una mitjana d'edat més alta que els desocupats i majoritàriament són de sexe femení.

2.2.5. Diversitat territorial dels usos familiars

Per analitzar la diversitat territorial dels usos a la llar, es fa en primer lloc un repartiment de Catalunya en tres zones, que són Barcelona ciutat, l'àmbit metropolità (AM)⁶ sense la ciutat i Catalunya sense l'AM. S'ha repartit el territori d'aquesta manera perquè es tracta de grans àrees sociolingüísticament i demogràficament diferenciades, que mostren a grans trets la diversitat del país en l'aspecte que s'estudia aquí.

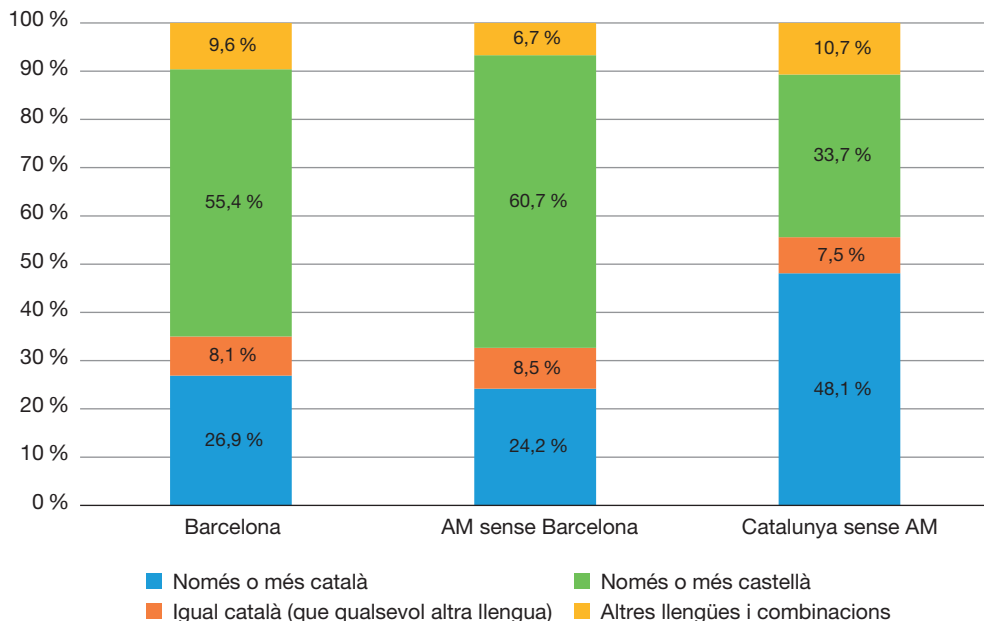
El gràfic 13 —sobre la llengua a la llar actual— i el gràfic 14 —sobre l'ús amb els fills— indiquen les diferències més importants entre aquestes tres zones pel que fa a l'ús familiar.

D'entrada es veu que la Catalunya sense l'AM té un ús del català clarament superior a les altres dues zones i també un ús del castellà clarament inferior, de manera que és l'única de les tres zones on el català s'empra clarament més a la llar i amb els fills que el castellà. Fins i tot podem dir que, pel que fa a l'ús amb els fills, l'AM sense Barcelona i la Catalunya sense l'AM es troben en una posició invertida: en la primera hi ha una mica menys d'un terç que els parlen català i una mica més de la meitat que els parlen castellà, mentre que a la segona és al revés. La intensitat diferent de les diverses immigracions en cada zona explica aquesta diferència.

Si comparem Barcelona ciutat i la resta de l'AM, les divergències són menys destacades, però també n'hi ha. Així, si bé en l'ús del català a la llar no es troba una diferència estadísticament significativa entre les dues zones, en canvi sí que es dona pel que fa al castellà a la llar i amb els fills, amb un ús inferior a Barcelona, i al català amb els fills, més emprat a la ciutat. Per tant, quant a l'ús familiar, podem dir que en general

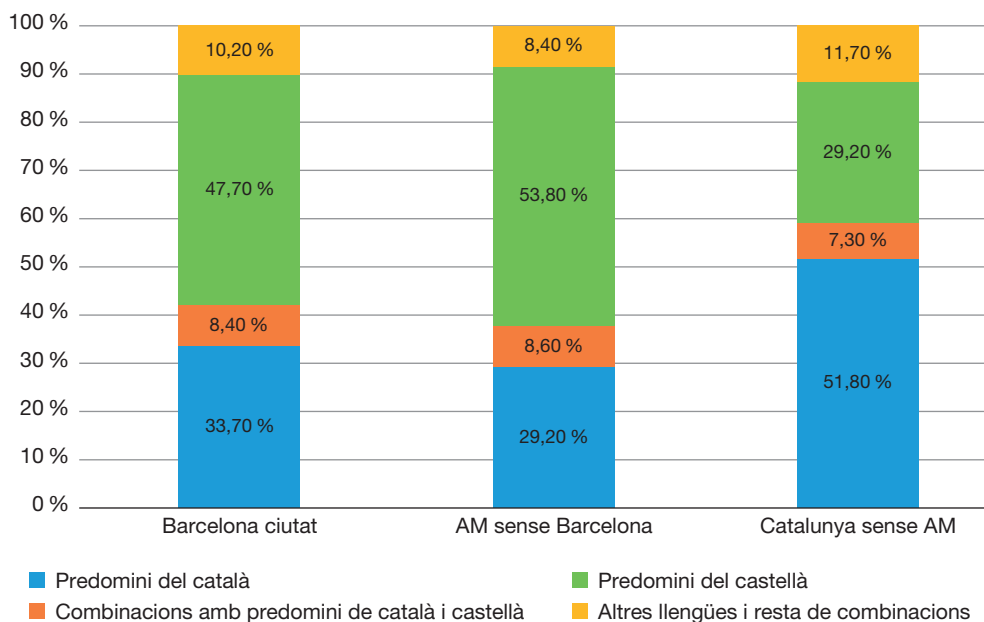
6. L'àmbit metropolità inclou les comarques del Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme, el Vallès Oriental i el Vallès Occidental.

GRÀFIC 13
La llengua a la llar actual en tres zones de Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 14
La llengua amb els fills, en tres zones de Catalunya (2018)

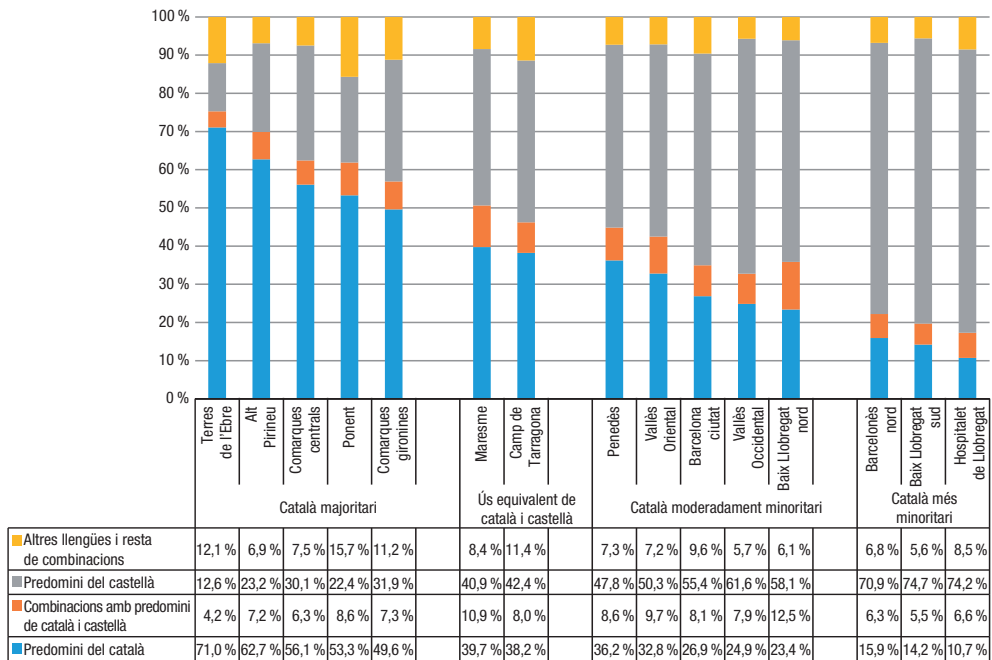

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

la ciutat de Barcelona es troba en una posició intermèdia entre l'AM sense Barcelona i la Catalunya sense l'AM.

Tanmateix, la diversitat sociolingüística territorial no s'esgota en la divisió en tres zones que hem vist, sinó que diverses d'aquestes zones integren subzones molt diferenciades des del punt de vista que s'estudia aquí. L'EULP 2018 ens permet anar més enllà, per primera vegada, dels vuit àmbits territorials de Catalunya, ja que recull dades útils de setze estrats territorials, que corresponen a sis àmbits clàssics, més deu estrats en què s'han subdividit els dos restants. Un d'aquests setze estrats és l'Aran, que no serà tingut en compte en aquest article, ja que es tracta de l'única part de Catalunya que no té el català com a llengua pròpia i, per tant, el seu capteniment sociolingüístic és diferent del de la resta del territori. Els quinze estrats restants es poden veure al gràfic 15, que mostra els usos a la llar actual en cadascun d'ells.

GRÀFIC 15
La llengua a la llar actual en quinze estrats territorials de Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

El gràfic posa de manifest la gran diversitat territorial de Catalunya quant a l'ús familiar, que es correspon amb la diversitat dels usos en general, tal com mostra, d'entrada, la diferència entre els casos extrems en l'aspecte que s'estudia, que són, d'una banda les Terres de l'Ebre —amb un 71 % d'ús del català a la llar— i l'Hospitalet de Llobregat —amb un 10,7 %.

Pel que fa a la llengua predominant a la llar, els territoris mostrats es poden agrupar de la manera següent:

— *Àrea amb un ús majoritari del català a la llar*

Cinc estrats amb un ús del català predominant superior al del castellà predominant, que són aquests: comarques gironines, Ponent, comarques centrals, Alt Pirineu i Terres de l'Ebre. Engloben el nord i el centre de Catalunya i la seva part més meridional. Inclou la major part del territori de Catalunya i el 23 % de la seva població de quinze anys o més.

— *Àrea amb un ús equivalent de català i castellà*

Dos estrats amb un ús significativament igual del català i del castellà predominants, que són el Maresme i el Camp de Tarragona. Inclou al voltant del 13 % de la població de Catalunya de quinze anys o més.

— *Àrea amb un ús moderadament minoritari del català*

Cinc estrats amb un ús majoritari del castellà i en què l'ús del català a la llar és entre el 23 % i el 37 %. Són la part alta del Baix Llobregat, el Vallès Occidental, Barcelona ciutat, el Vallès Oriental i el Penedès, que representen una gran majoria de la població i de l'extensió de l'AM.

— *Àrea amb un ús més minoritari del català*

Tres estrats amb un ús del català a la llar entre el 10 % i el 16 %, que són l'Hospitalet i la part baixa del Baix Llobregat, que no tenen diferències significatives entre ells en el percentatge d'ús del català a la llar, i el Barcelonès nord. Es tracta d'una àrea que es troba ubicada just al voltant de la ciutat de Barcelona i que constitueix la part de Catalunya amb un ús més reduït del català en aquest aspecte. És el que a vegades s'ha anomenat *primer cinturó*. Hi viuen al voltant de la quarta part dels habitants de l'AM.

Aquest repartiment de l'ús del català a la llar en les diverses àrees de Catalunya és un factor explicatiu útil per entendre diversos aspectes de la realitat demolingüística i sociològica del país. Per bé que si emprem altres variables sociolingüístiques, siguin usos familiars o no, hi pot haver petites diferències en la ubicació d'algun estrat en la llista, la zonificació sociolingüística serà molt similar.

2.3. *Els usos familiars a Catalunya el 2018*

L'examen dels usos lingüístics familiars a Catalunya el 2018 ha permès arribar a una sèrie de conclusions útils. Una d'elles, metodològica, és que la variable *llengua habitual dels fills*, que és present en les tres darreres edicions de les EULP, però que no havia estat explotada fins ara, és vàlida i és emprada en aquest article.

Pel que fa a les informacions pròpiament sociolingüístiques, s'ha observat que en la història lingüística del conjunt de les famílies de les persones enquestades, les tries a favor del català, des de la llengua amb els avis fins a la llengua habitual dels fills, bàsicament han anat creixent en percentatge a mesura que passava el temps. Una mostra d'aquesta tendència és que l'última tria de la cadena històrica, la llengua habitual dels fills, és l'única en què el català supera el castellà. Però també s'ha vist que només

un terç de les persones enquestades usa d'una manera preponderant el català a la seva llar actual.

Entre les diverses variables independents amb què s'han encreuat l'ús a la llar i altres usos familiars, la que més explica aquests usos és l'origen geogràfic familiar, que indica fins a quin punt la persona té arrels familiars en el territori, per a la qual cosa es té en compte el seu lloc de naixement i el dels progenitors. La capacitat explicativa superior d'aquesta variable es manifesta de maneres diferents. D'una banda, ajuda a donar compte de l'impacte de diverses de les altres variables independents. De l'altra, si en cada gràfic que encreua un ús familiar amb les diverses variables independents mirem la distància percentual entre els grups extrems pel que fa al percentatge d'ús del català, els grups corresponents a l'origen geogràfic familiar són, de llarg, els que tenen més distància entre ells. Finalment, un altre indicador és que, si apliquem la prova estadística lambda (utilitzable amb variables nominals asimètriques) als encreuaments entre les variables independents i l'ús a la llar, l'encreuament que dona un grau d'associació més alt és el que inclou l'origen geogràfic familiar. En aquest cas, la llengua a la llar dependent dona un 0,355 (la lambda varia entre 0 i 1, en què 1 és la dependència màxima), mentre que en els altres encreuaments aquest resultat és inferior, la qual cosa no significa que no proporcionin informacions útils sobre el tema que ens ocupa, tal com s'ha pogut comprovar.

En l'examen dels resultats de l'encreuament entre la *llengua a la llar* i l'*origen geogràfic familiar*, s'ha trobat que si es tenen més arrels familiars al territori s'empra més el català a la llar. Les diferències en aquest aspecte són contundents. I, també, que només els més arrelats —els nascuts ells i els seus dos progenitors als TLC— fan un ús majoritari del català en la família. Tanmateix, entre els més joves (de 15 a 29 anys) aquest ús majoritari dels més arrelats és menys contundent, sobretot perquè es tracta de la primera generació formada en bona part pels nets dels integrants de la gran immigració peninsular dels anys seixanta del segle passat. En qualsevol cas, encara que una part dels arribats de fora i dels seus descendents hagi adoptat el català, aquesta adopció no ha estat prou àmplia perquè la influència de l'*origen geogràfic familiar* sobre l'ús a la llar hagi deixat de ser decisiva.

Respecte a les altres variables independents que s'han tingut en compte, també s'han trobat diverses informacions interessants. Una d'elles és que el percentatge de català a la llar creix amb el nivell d'estudis, encara que en cap dels grups determinats per aquesta variable el català no hi té una majoria clara. En el grup on aquesta llengua s'empra més, el dels universitaris, l'ús del català i del castellà són equivalents. Una altra informació útil és que entre els grups definits per la situació laboral, en tots ells, excepte en el dels estudiants, l'ús del castellà supera clarament el del català. Entre els estudiants, l'ús de les dues llengües és equivalent. Els grups definits per la situació laboral amb menys ús del català són els desocupats i els que fan feines a la pròpia llar, la qual cosa es deu sobretot al fet que es tracta dels grups amb més percentatge de nascuts a l'estranger i menys proporció dels més arrelats.

En relació amb la diversitat territorial, s'ha vist que, des del punt de vista de l'ús lingüístic familiar, la ciutat de Barcelona es troba en una situació intermèdia entre

l'AM sense Barcelona i la Catalunya no metropolitana (Catalunya sense l'AM), i que només a la Catalunya no metropolitana es dona clarament més ús del català que del castellà en família. La presentació de l'ús familiar en setze estrats territorials de Catalunya permet copsar d'una manera més detallada la diversitat sociolingüística del país. L'agrupació d'aquests setze estrats en quatre àrees territorials definides per la intensitat de l'ús del català a la llar mostra una zonificació sociolingüística que pot ser útil per explicar diversos aspectes de la realitat social.

L'estudi dels usos lingüístics familiars mostra que en les famílies de les persones enquestades les tries a favor del català han anat creixent amb el pas del temps i que el 2018 el català continua sent emprat en aquest àmbit per una part important de la població de Catalunya; tanmateix, el castellà hi és clarament més utilitzat. Els usos lingüístics familiars estan sotmesos a una gran diversitat —territorial i social— i, en aquest aspecte, l'*origen geogràfic familiar* és la variable més explicativa.

3. LA TRANSMISSIÓ LINGÜÍSTICA FAMILIAR INTERGENERACIONAL

La transmissió lingüística familiar intergeneracional consisteix en la manera com les llengües es transmeten, o no, en el si de les famílies al llarg del temps. Es tracta d'un element central per explicar la situació sociolingüística d'un territori i d'una llengua en un moment donat. També és necessari per conèixer la dinàmica demolingüística en curs, és a dir, els processos de canvi que van transformant, en un sentit o en un altre, aquesta situació.

3.1. *Les diverses maneres de mesurar la transmissió lingüística familiar intergeneracional*

El mesurament i l'estudi de la transmissió lingüística familiar intergeneracional (a partir d'ara, TLFi) s'ha fet de maneres diferents en les últimes dècades. En l'àmbit del català, el sistema que més s'ha fet servir està basat en dues variables: la llengua emprada per la persona enquestada amb el conjunt dels seus progenitors i la usada amb el conjunt dels seus fills. Però també s'han fet servir altres variables. En aquest article es tindran en compte diverses maneres d'estudiar la transmissió. En primer lloc s'utilitzaran per a l'anàlisi dues variables presents a l'EULP 2018 no emprades fins ara amb aquest propòsit, que són: a) la *llengua inicial dels progenitors* i b) la *llengua habitual dels fills*. Es tractarà el tema entre el conjunt de la població de Catalunya. Després s'aprofundirà la qüestió mitjançant l'encreuament dels resultats d'aquestes dues preguntes amb diferents variables independents i posteriorment s'encreuaran les dues variables entre elles. Tot seguit s'estudiarà la llengua amb els fills segons les llengües inicials de la persona enquestada i la parella.

3.2. *La TLFi el 2018*

3.2.1. **La TLFi mesurada mitjançant la llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills**

3.2.1.1. La població general

De les diverses maneres de mesurar la transmissió intergeneracional que permet l'EULP 2018, la que té un recorregut temporal més ampli és la que compara la llengua inicial dels progenitors amb la llengua habitual dels fills de les persones enquestades (gràfic 1), ja que inclou des de la decisió dels avis a l'hora de triar la llengua amb els seus fills —és a dir, bàsicament l'emprada inicialment pels progenitors de les persones enquestades— fins a la llengua habitual usada pels fills de les persones enquestades en edat adulta. Per tant, inclou les tries lingüístiques de quatre generacions (els avis de les persones enquestades, els progenitors d'aquestes, les persones enquestades i els seus fills), un període temporal més ampli per calcular la transmissió intergeneracional que tots els que s'havien emprat fins ara. Es tracta d'un període temporal d'uns cent anys, si tenim en compte els diversos subperíodes que l'integren. El primer subperíode comença amb la determinació de la llengua inicial dels progenitors, triada bàsicament pels avis, i acaba amb la tria de la llengua dels progenitors als seus fills, les persones enquestades; i es pot considerar que té una durada d'uns trenta-cinc anys, que corresponen a l'edat mitjana en què es tenen fills. Després hi ha el subperíode que es dona entre la tria de la llengua dels progenitors amb les persones enquestades i la tria d'aquestes amb els seus fills, que podríem igualment considerar que és d'uns altres trenta-cinc anys. I, finalment, el subperíode existent entre la tria de la llengua de les persones enquestades amb els seus fills i el moment en què aquests fills, ja adults, poden adoptar una llengua habitual diferent de la inicial. Podem comptar uns trenta anys. El total fa uns cent anys. Cal tenir en compte que el mètode emprat més sovint fins ara per calcular la transmissió intergeneracional estava basat a comparar la llengua de la persona enquestada amb la dels seus progenitors i els seus fills, la qual cosa pot representar un període d'uns trenta-cinc anys, tal com hem vist. Per tant, amb l'ús de la comparació entre la llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills, l'horitzó temporal de l'anàlisi s'amplia considerablement, no només en el passat, sinó també en el futur. S'amplia en el futur pel fet de tenir en compte què passa lingüísticament amb els fills de les persones enquestades més enllà de la tria de la seva llengua amb els progenitors. Es tracta d'un augment de l'extensió temporal que dona noves perspectives a l'anàlisi.

Cal tenir present que la tria de la llengua primera dels progenitors es va produir fa bastants anys i, en molts casos, fora dels territoris de llengua catalana, ja que la major part d'aquests progenitors són nascuts fora d'aquesta àrea. Per tant, aquesta comparació no mostra una història transcorreguda tota ella en l'àrea territorial de la llengua, sinó un seguit de canvis sociolingüístics històrics que ens ajuden a entendre la transmissió intergeneracional del català.

Una qüestió prèvia a l'anàlisi esmentada és que la base sobre la qual es calcula el percentatge de les dues variables que tenim en compte no és la mateixa. Concretament, en el cas de la llengua inicial dels progenitors, es tracta de la població en general, i en el cas de la llengua habitual dels fills, dels que en tenen. S'ha examinat si hi ha cap diferència entre la llengua inicial dels progenitors dels que tenen fills i de la població en general, per tenir-ho en compte en la interpretació dels resultats. Una vegada efectuat aquest càlcul, la diferència és molt petita,⁷ amb la qual cosa podem considerar plenament vàlida la comparació entre la llengua inicial dels progenitors i la llengua habitual dels fills, i no caldran matisacions ulteriors en aquest aspecte.

Pel que fa als resultats de la comparació entre les dues variables esmentades, es troben al gràfic 1. Ja hem vist abans que les tries lingüístiques de la família de les persones enquestades han anat sent més favorables al català a mesura que passava el temps. Si ara es comparen els percentatges de català predominant de la llengua inicial dels progenitors i de la llengua habitual dels fills, es veu que es produeix un creixement de vint punts percentuals, una diferència més gran que quan s'analitza la transmissió intergeneracional en períodes temporals més curts, i que indica que la capacitat d'atracció del català en els usos familiars té un recorregut llarg en el temps. Pel que fa al castellà predominant, disminueix de 21,8 punts percentuals, una magnitud similar a la de l'avenç del català. El conjunt de les altres llengües disminueix en 3,9 punts percentuals.

Si es mira com es reparteix l'avenç esmentat del català entre els diversos subperíodes temporals de què consta el període analitzat, es veu (gràfic 1) que, en el primer subperíode, que es produeix entre la determinació de la llengua inicial dels progenitors i la que aquests trien per parlar amb els seus fills, l'avenç és de 6,2 punts percentuals. En el segon subperíode, que es produeix entre la tria de la llengua dels progenitors amb els seus fills, que són les persones enquestades, i la tria lingüística d'aquests amb els seus propis fills, hi ha un avenç de 9,6 punts percentuals. Aquest segon subperíode és el que correspon al mètode emprat més correntment fins ara per mesurar la transmissió intergeneracional, i el resultat que dona és semblant al que s'ha trobat en enquestes anteriors. Finalment, en el tercer subperíode, quan es passa de la llengua de les persones enquestades amb els seus fills a la llengua habitual d'aquests fills, l'avenç és de 4,2 punts percentuals. El subperíode central és el que comporta, per tant, el progrés principal, tot i que aquest avenç és superat pel conjunt dels altres dos subperíodes.

Una altra manera de mesurar la transmissió intergeneracional és prenent com a base l'ús que es produeix al principi del procés que s'analitza; és a dir, en aquest cas, la

7. El càlcul s'ha efectuat mitjançant el coeficient d'associació V de Cramer. Aquest coeficient permet mesurar l'associació entre una variable dicotòmica —en aquest cas, el fet de tenir fills o no tenir-ne— i una variable nominal —en aquest cas, la llengua inicial dels progenitors. Els valors obtinguts poden variar entre 0 i 1. En aquesta ocasió el càlcul dona un 0,113, la qual cosa vol dir que el grau d'associació és molt petit, i, per tant, el fet de tenir fills o no tenir-ne comporta molt poques diferències en la llengua inicial dels progenitors.

llengua inicial dels progenitors. Es tracta de calcular el creixement o la disminució que assoleix el grup de parlants d'una determinada llengua durant la transmissió.⁸ Des d'aquest punt de vista, la transmissió de les llengües el 2018 dona els resultats següents:

- català: +88,5 %;
- castellà: -42,6 %;
- altres llengües i combinacions: -32 %.

Prenent com a base del càlcul el grup inicial, el català té, doncs —amb aquest horitzó temporal ampli que estem considerant—, un creixement alt. El grup inicial, reduït, s'expandeix molt —quasi es duplica. El castellà, que parteix d'un grup més ampli, té un decreixement, de magnitud més reduïda. El conjunt de les altres llengües, minoritàries en el territori, també retrocedeix.

Tot seguit examinarem una altra manera de mesurar la transmissió, en certa forma contrària a la que acabem de veure. Es tracta de calcular fins a quin punt cada llengua avança o retrocedeix en funció del conjunt dels que no l'empren al principi del procés de transmissió. És a dir, calcular fins a quin punt cada llengua avança com a habitual dels fills entre els que no la tenen com a inicial dels progenitors, o bé recula en percentatge sobre aquests darrers.⁹ Enfocada així la transmissió, els resultats són els següents:

- català: +25,8 %;
- castellà: -44,7 %;
- altres llengües i combinacions: -4,4 %.

Veiem que el català també avança, però menys que en el cas anterior. Com que el percentatge sense ús del català prioritari en el grup inicial era molt ampli, la gran ampliació del grup inicial no ha pogut ocupar més que una part minoritària d'aquest espai. El castellà manté un percentatge similar de retrocés que en el cas anterior. Les altres llengües continuen retrocedint, encara que en una proporció reduïda, ja que el seu percentatge inicial era petit.

Així, pel que fa a la transmissió intergeneracional en el conjunt de Catalunya, resulta que el català creix, el castellà retrocedeix i el conjunt de les altres llengües també, encara que en proporcions ben diverses segons la forma de mesurament. A continuació es mostraran els resultats d'encreuar les dues variables en qüestió amb les diverses variables independents ja emprades abans, a fi de veure com es produeix la transmissió intergeneracional en els diferents sectors socials.

8. Això es pot traduir algèbricament, per a una llengua determinada, en una divisió entre els percentatges de llengua habitual dels fills i de llengua inicial dels progenitors. La fórmula emprada per fer aquest càlcul és la següent:

Taxa de transmissió intergeneracional partint del grup inicial = $[(\% \text{ ús predominant com a llengua habitual dels fills} - \% \text{ ús predominant com a llengua inicial dels progenitors}) / \% \text{ ús predominant com a llengua inicial dels progenitors}] \times 100$.

9. La fórmula utilitzada per fer aquest càlcul és la següent:

Taxa de transmissió intergeneracional partint dels que no tenen predominantment la llengua com a inicial dels progenitors = $[(\% \text{ ús predominant com a llengua habitual dels fills} - \% \text{ ús predominant com a llengua inicial dels progenitors}) / (\% \text{ ús predominant com a llengua inicial dels progenitors} - 100)] \times 100$.

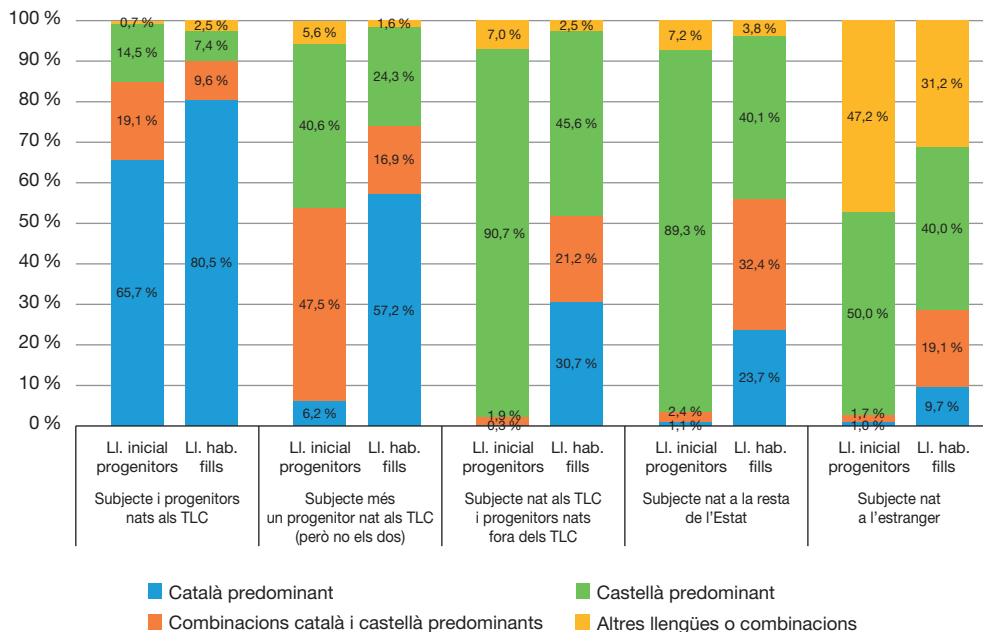
3.2.1.2. La TLFi segons l'origen geogràfic familiar

Si s'examinen els percentatges de català predominant (gràfics 16 i 17), es veu clarament que en tots els grups d'origen hi ha un avenç considerable quan passem de la llengua inicial dels progenitors a la llengua habitual dels fills; un element que és molt positiu per a la llengua.

Una altra informació que crida l'atenció és que el grup amb un avenç més significatiu del català és el dels nats ells i un progenitor als TLC, que avança un important 51 %, un avenç que va disminuint d'una manera progressiva entre els grups menys arrelats que aquest. El fet que el grup amb un avenç més alt sigui el dels fills de parelles mixtes per lloc de naixement, dona una primera informació sobre la importància de les parelles mixtes en el manteniment i l'avenç del català, tema que es reprendrà posteriorment. D'altra banda, tal com s'havia trobat en enquestes anteriors, els nats als TLC fills d'un o dos nats fora són els grups amb un avenç intergeneracional més rellevant del català. Tal com es veurà, aquesta informació ajuda a explicar l'evolució sociolingüística en diversos sectors socials.

Pel que fa a l'ús conjunt predominant del català i del castellà entre els grups analitzats, resulta que durant el període considerat els dos grups més arrelats redueixen

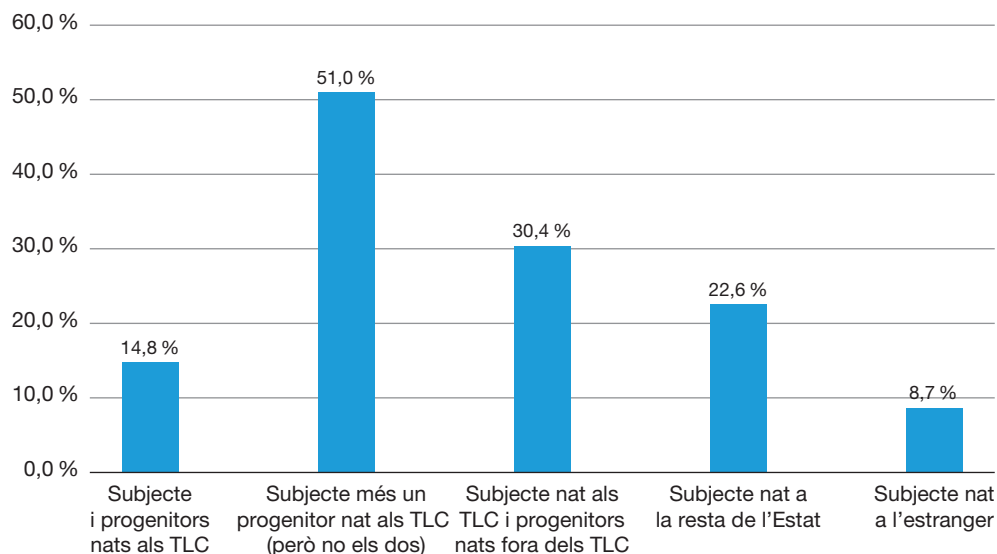
GRÀFIC 16
*La llengua inicial dels progenitors i la llengua habitual dels fills,
 segons l'origen geogràfic familiar. Catalunya (2018)*

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 17

Avenç del català predominant quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, en els grups definits per l'origen geogràfic familiar. Catalunya (2018)

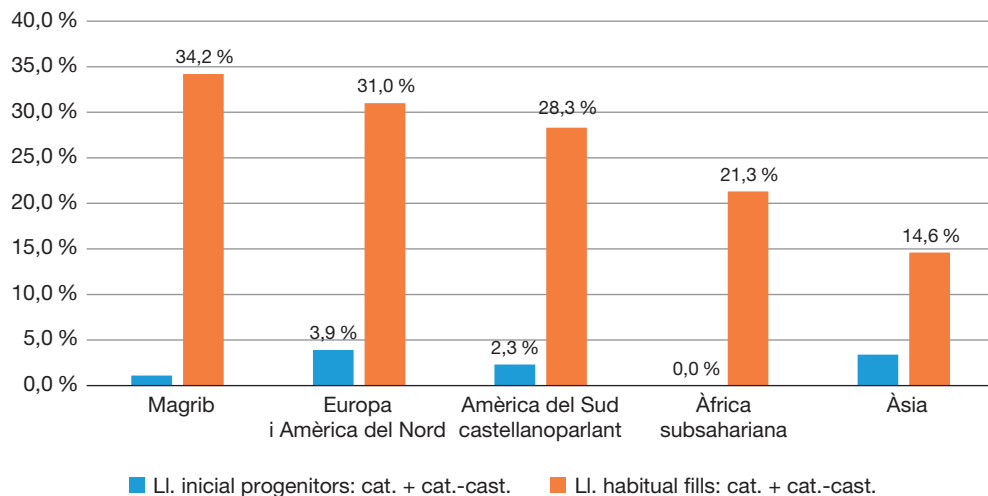
FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

aquest ús bilingüe, en benefici del català, mentre que els altres tres grups l'augmenten d'una manera considerable, en detriment del castellà. Així doncs, l'ús del castellà predominant disminueix considerablement en tots els grups, sobretot entre els fills de dos nats a la resta de l'Estat, siguin nascuts o no als TLC. En aquests dos casos l'amplíssima majoria que té el castellà com a llengua inicial dels progenitors passa a ser una majoria només relativa, per sota del 50 %, com a llengua habitual dels fills, o sigui, dels nets d'aquests progenitors.

Una altra informació que trobem en els gràfics 16 i 17 és que els nats a l'estranger són els que tenen un progrés més reduït del català. Un dels motius bàsics és que la gran majoria de la població nascuda a l'estranger només és present a Catalunya des de fa molt menys temps que la immigració peninsular. De fet, la immigració nada a l'estranger ha arribat quasi tota en el present segle XXI, amb la qual cosa ha tingut molt menys temps per evolucionar sociolingüísticament. Per saber-ne més sobre aquesta qüestió, es presenta el gràfic 18, que mostra l'avenç del català en la TLF, en aquest cas, sol o acompanyat del castellà, entre els nascuts a l'estranger, segons la regió del món d'on provenen. S'han sumat els percentatges de català predominant als de català i castellà predominants per mirar de copsar fins a quin punt aquestes poblacions —que, o bé són de llengua inicial castellana, o bé tendeixen a adoptar-la— s'acosten també d'alguna manera al català en la transmissió intergeneracional. De fet, el gràfic mostra un aspecte de la transmissió intergeneracional que fins ara no podíem

GRÀFIC 18

Català predominant més català i castellà predominants, com a llengua inicial dels progenitors i habitual dels fills, entre els nats en diverses regions del món. Catalunya (2018)

Les xifres no incloses en el gràfic són dades no significatives per al càlcul.

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

saber, perquè els arribats d'arreu del món encara no havien tingut temps de tenir prou descendència que no fos d'edat infantil, edat en què és difícil que la llengua habitual sigui diferent de la llengua de la llar inicial.

Els resultats mostren que en tots els principals grups d'origen estranger sembla haver-hi algun avenç del català en la transmissió. Per bé que algunes de les submostres són petites, en tots els grups l'avenç del català tal com es planteja aquí és clarament significatiu des del punt de vista estadístic. Sembla, doncs, que efectivament hi ha algun tipus d'adopció del català entre una part significativa dels fills dels arribats de l'estranger, i que, d'una manera o d'una altra, aquesta adopció es produeix en tots els principals grups d'origen.

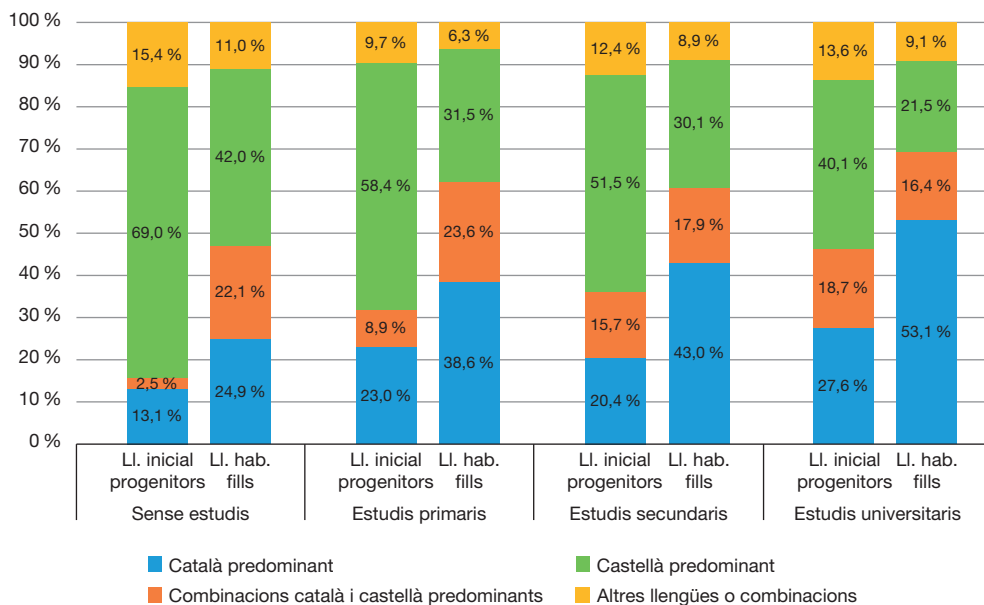
Les diferències d'intensitat entre l'adopció del català per part dels fills dels integrants dels diversos grups del gràfic no són en quasi cap cas estadísticament significatives. Només es pot dir que entre els fills dels nascuts al Magrib, a Europa i a l'Amèrica del Sud es donen més avenços del català que entre els fills dels nats a l'Àsia.

3.2.1.3. La TLFi segons el nivell d'estudis

Els gràfics 19 i 20 mostren com es produeix la transmissió intergeneracional en els grups definits pel nivell d'estudis. Una primera informació que es veu és que en cadascun d'aquests grups hi ha un avenç clar del català prioritari en la transmissió.

GRÀFIC 19

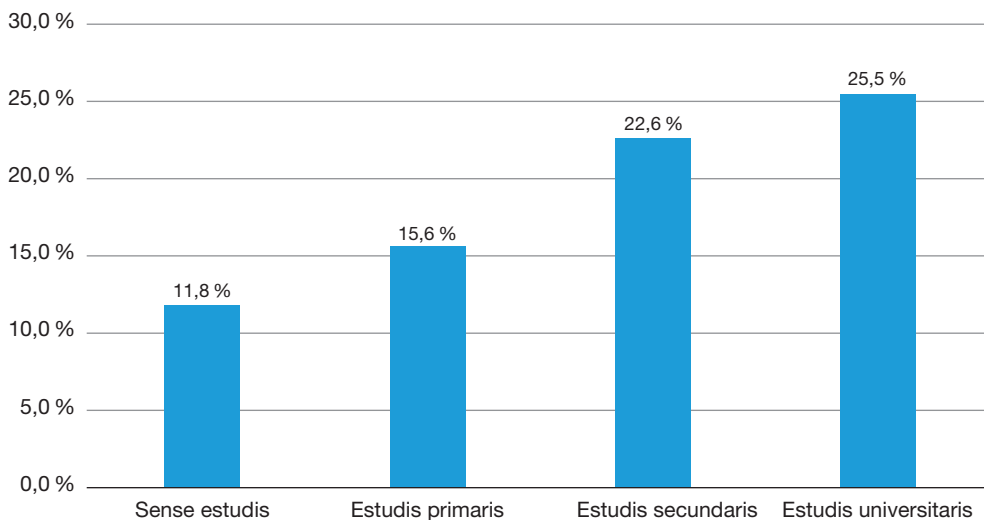
La llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills, segons el nivell d'estudis. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 20

Avenç del català predominant quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, en els grups definits pel nivell d'estudis. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

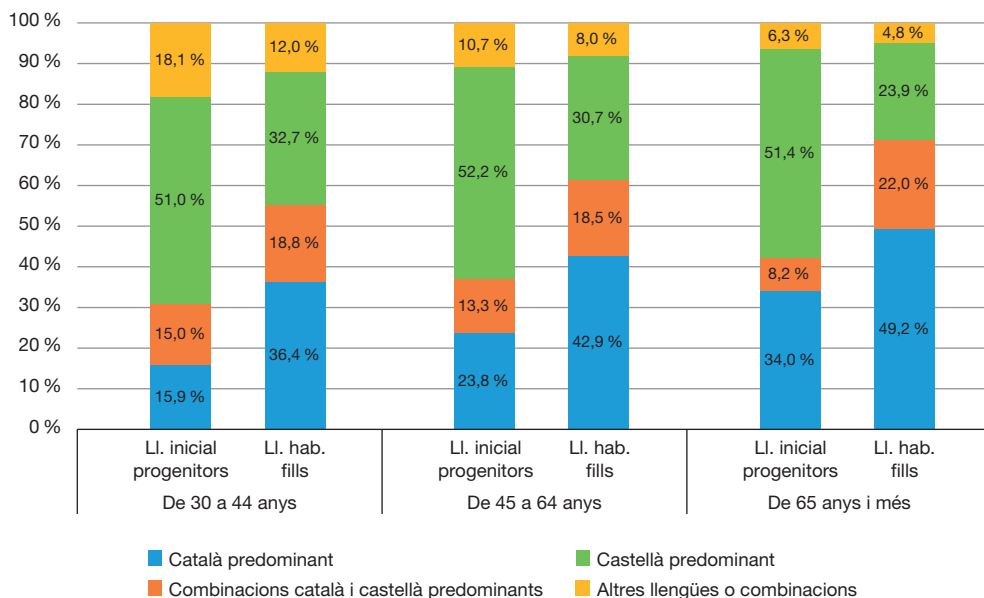
Una segona dada interessant és que hi ha un creixement clar d'aquest avenç quan pugem en el nivell d'estudis. Això fa que, tot i que en cap dels grups s'empri més el català prioritari que el castellà prioritari com a llengua inicial dels progenitors, en tres dels quatre casos —tots menys els sense estudis— el català prioritari superi el castellà prioritari com a llengua habitual dels fills. Tanmateix, només el grup dels universitaris assoleix més del 50 % d'ús prioritari del català com a llengua habitual dels fills. Si s'enfoca d'una altra manera la dinàmica de canvi lingüístic considerada, es pot dir que en els grups dels sense estudis i estudis primaris, l'opció *castellà* disminueix perquè avancen les opcions *català* i *català-castellà*, mentre que en els grups amb estudis secundaris i universitaris el català avança a costa del castellà.

Bàsicament, es tracta d'una dinàmica positiva per al català, ja que els nivells més alts d'estudis tendeixen a estar associats a més prestigi. Segurament és un dels mecanismes socials que expliquen que el català, tot i no ser la llengua familiarment més emprada, mantingui una capacitat d'atracció apreciable.

3.2.1.4. La TLFi segons l'edat

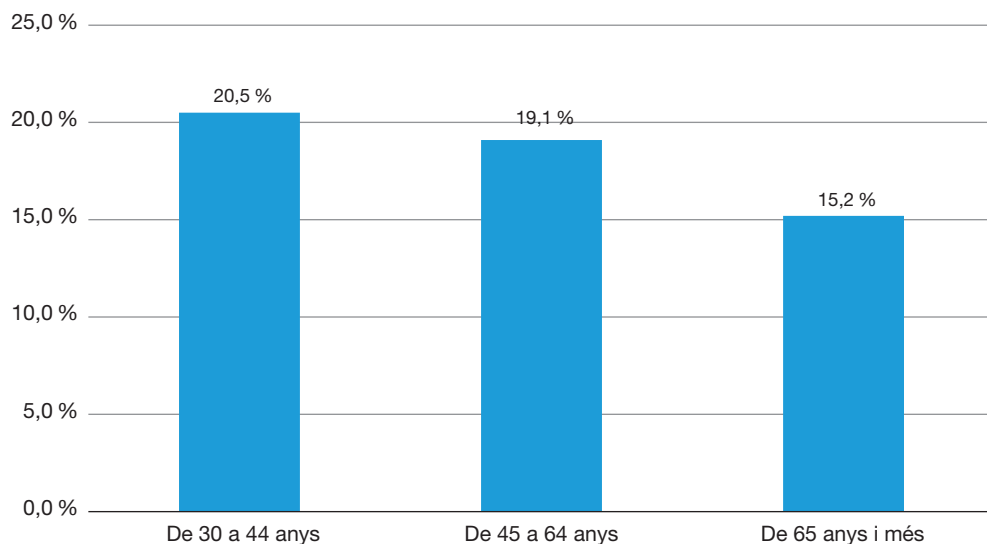
Els gràfics 21 i 22 mostren la transmissió intergeneracional segons l'edat. En aquest cas, només es tenen en compte els tres grups superiors a 29 anys, perquè el grup de 15 a 29 anys només ha tingut una part molt petita dels fills que finalment tindrà. Per tant, els seus resultats no són útils en l'aspecte que s'estudia aquí.

Gràfic 21
La llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills, per edats. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 22
Avenç del català predominant quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, segons els grups d'edat (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

Pel que fa a l'ús del català, veiem que en els tres grups d'edat avança clarament quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, de manera que hi ha un progrés de la llengua en la transmissió intergeneracional en tots tres casos. Això fa que, en relació amb la llengua inicial dels progenitors, el castellà sempre superi el català, mentre que en el cas de la llengua habitual dels fills és a l'inrevés. També veiem que aquest avenç del català en la transmissió millora quan disminueix l'edat. Per què es produeix aquest fenomen? El gràfic 9, que, tal com s'ha vist, mostra l'origen geogràfic dels diferents grups d'edat, ens en diu alguna cosa. Hi veiem que, en edats superiors als 29 anys, quan disminueix l'edat augmenta el percentatge de població que pertany als dos grups d'origen que tenen un avenç més important del català en la transmissió, que són els nascuts als TLC amb un o dos progenitors nascuts fora. Aquests grups passen del 12,9% entre els grans a un 38,9% entre els de 30 a 44 anys. A més, l'augment del percentatge d'aquests grups d'origen es produeix sobretot quan es passa dels grans als de 45-64 anys, la qual cosa explica que la millora de la transmissió del català sigui més important també entre aquests dos grups d'edat. Sembla, doncs, que la composició de les poblacions segons l'origen explica en bona part aquest avenç del progrés del català quan disminueix l'edat. En general, l'examen de la transmissió intergeneracional segons l'edat mostra que en tots els grups examinats el català avança, i ho fa d'una manera creixent amb la disminució de l'edat.

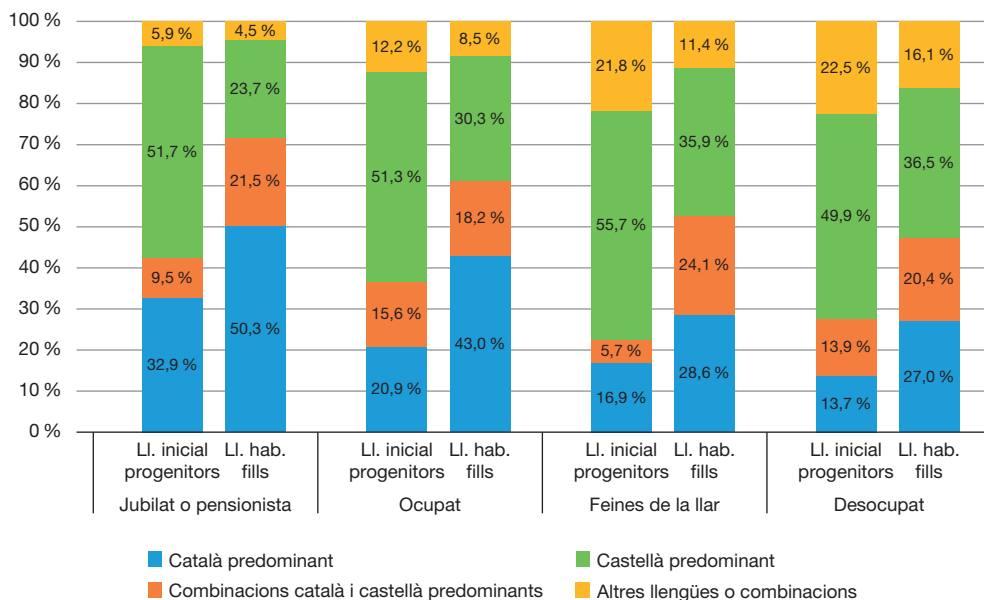
3.2.1.5. La TLFi segons la situació laboral

Els gràfics 23 i 24 mostren la transmissió intergeneracional segons la situació laboral. En aquest cas s’ha prescindit dels estudiants, pel mateix motiu que a l’apartat anterior s’ha prescindit dels més joves, ja que els estudiants estan molt majoritàriament inclosos en aquest darrer grup.

També en aquest cas, tot els grups tenen un creixement del català en la transmissió. El grup majoritari dels *ocupats* (inclou el 52 % de la població adulta de Catalunya) té el creixement més gran —del 22,1 %—, superior al del conjunt de Catalunya —que és del 20 %. Un dels motius és que, tal com mostra el gràfic 12, aquest grup és el que té el percentatge més alt de nascuts als TLC amb un o dos progenitors nats fora (el 37,2%), els quals, tal com s’ha vist al gràfic 17, són els que tenen un avenç intergeneracional més gran del català. De fet, els *ocupats* integren la majoria dels fills dels arribats amb la gran immigració peninsular que va tenir lloc al voltant dels anys seixanta del segle passat.

Els grups amb menys creixement del català en la transmissió són els que es dediquen a les *feines de la llar* i els *desocupats*, sobretot perquè són els que tenen els percentatges més alts de nats a l’estranger (gràfic 12), i ja s’ha vist (gràfic 17) que aquests són els que menys adopten el català en la transmissió intergeneracional.

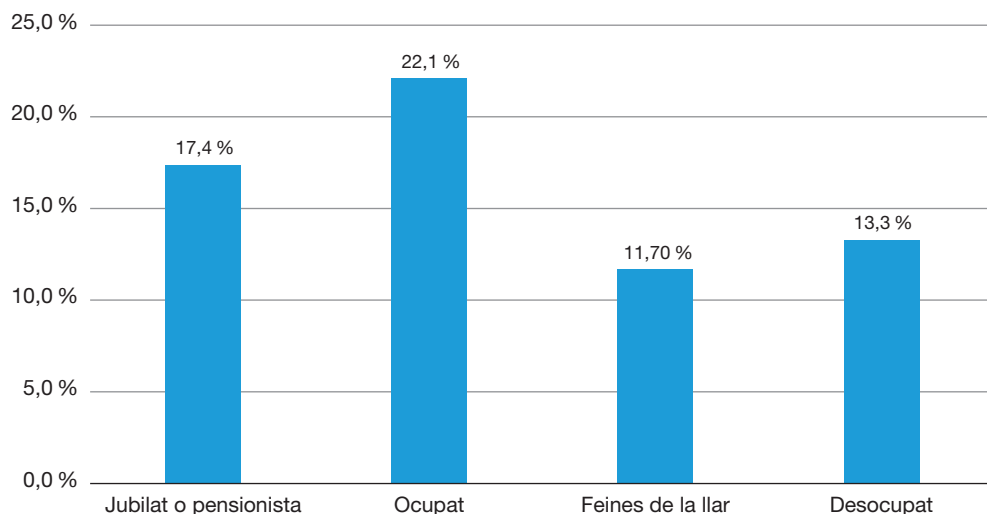
GRÀFIC 23
La llengua inicial dels progenitors i l’habitual dels fills, segons la situació laboral.
Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d’EULP 2018.

GRÀFIC 24

Avenç del català predominant quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, segons la situació laboral. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

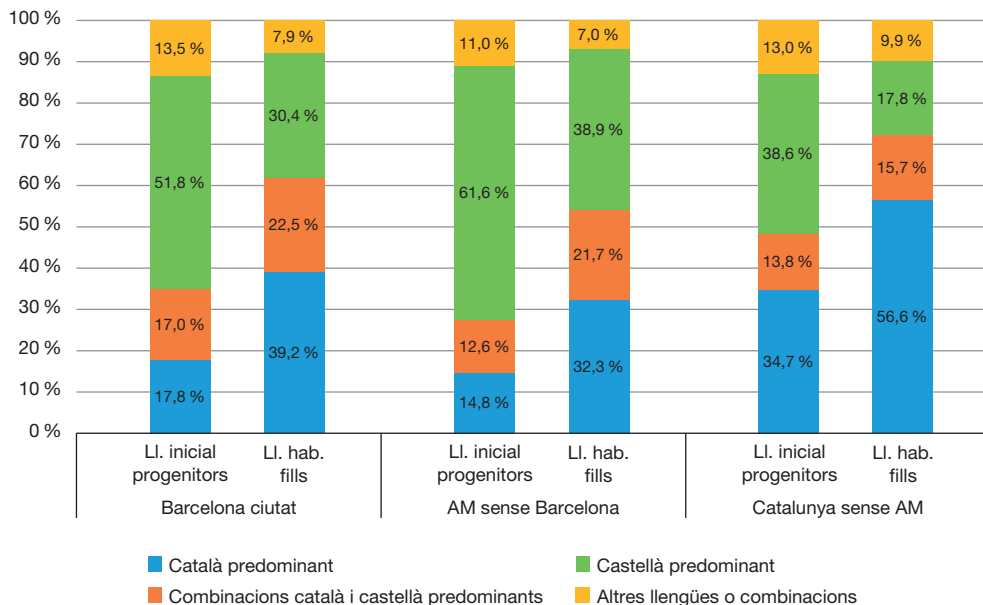
Els *jubilats* tenen un creixement del català intermedi entre els *ocupats* i els dos grups que s'acaben d'esmentar, perquè, d'una banda, tenen molt pocs nats a l'estranger, però, de l'altra, tenen un percentatge baix de nascuts als TLC amb un o dos progenitors nats fora, que, tal com s'ha esmentat reiteradament, són els que tenen un creixement més important del català en la transmissió.

3.2.1.6. La TLFi en els diferents territoris

Els gràfics 25 i 26 mostren que, en cadascuna de les tres grans zones de Catalunya analitzades, creix clarament el català quan passem de la *llengua inicial dels progenitors* a l'*habitual dels fills*. Això fa que a les tres zones el castellà s'empri més que el català com a *llengua inicial dels progenitors*, però com a *llengua habitual dels fills* això només passa a l'*AM sense Barcelona*.

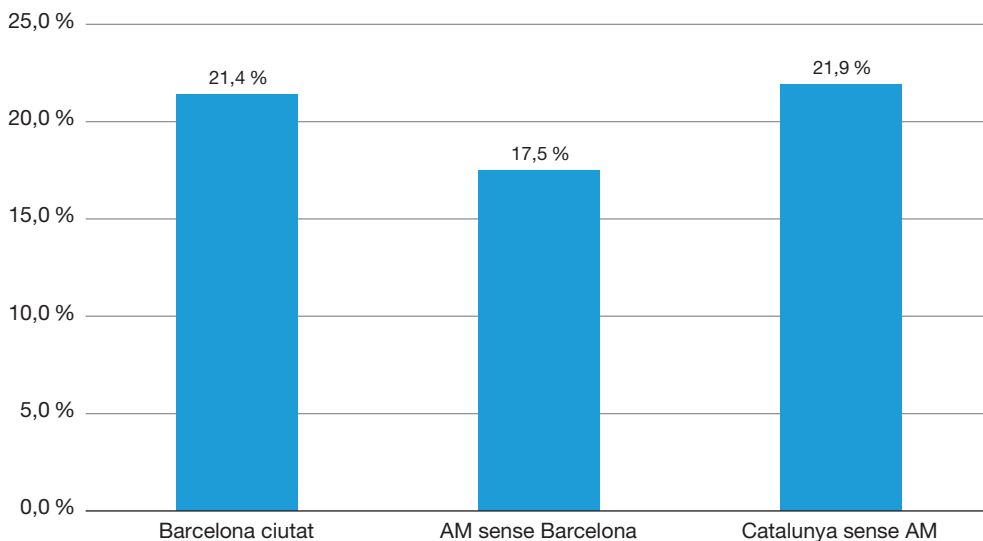
D'altra banda, s'observa que el grau d'avenç del català és més alt a *Barcelona* i a la *Catalunya sense AM* que no pas a l'*AM sense Barcelona*, que té uns percentatges d'ús familiar del català més baixos, tal com ja s'ha vist a l'apartat 3.2.1. Aquest fenomen pot ser explicat per la composició de la població d'aquests territoris segons l'*origen geogràfic familiar*, tal com passa en diversos casos? Si s'examina aquesta informació en el gràfic 27, resulta que el percentatge dels grups amb més avenç del català, els nascuts als TLC amb un o dos progenitors nats fora, és precisament més alt a l'*AM sense*

GRÀFIC 25
La llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills, en tres zones de Catalunya (2018)

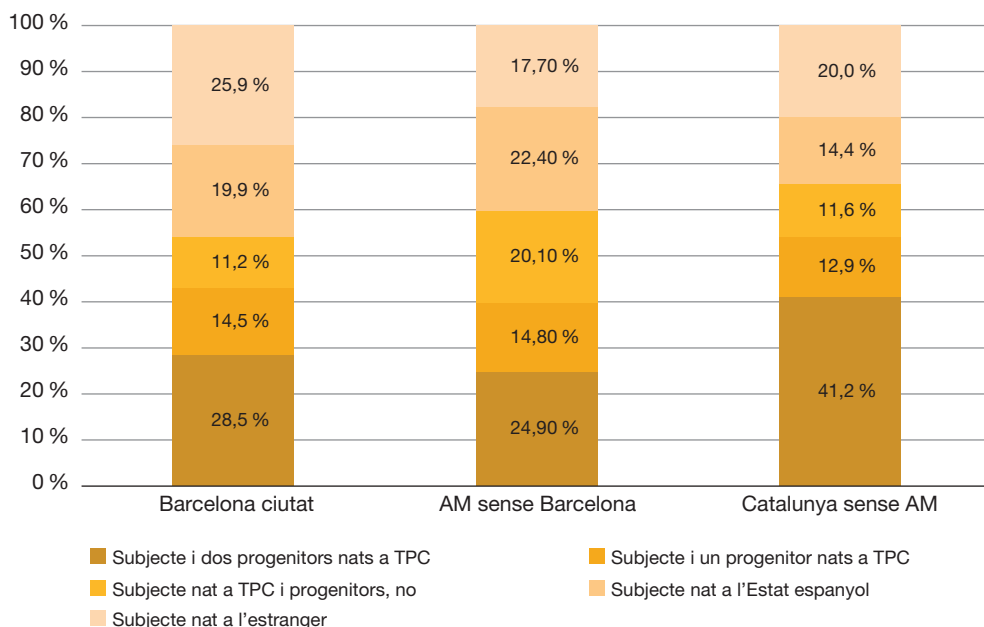
FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 26
Avenç del català predominant quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, en tres zones de Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 27
L'origen geogràfic familiar, en tres zones. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

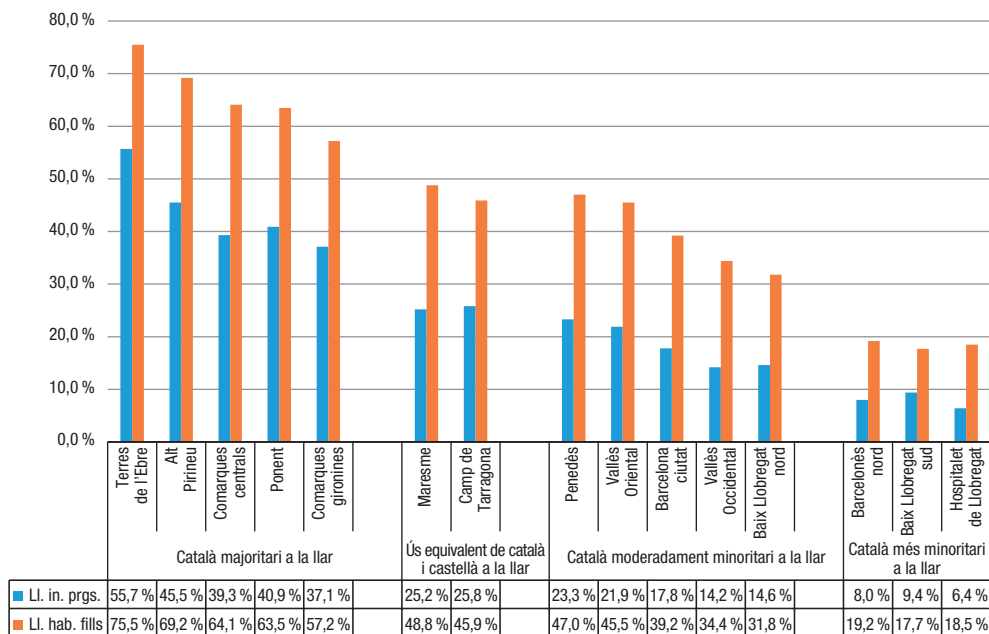
Barcelona (34,9%) que a *Barcelona ciutat* (25,7%) i a la *Catalunya sense AM* (24,5%). Per tant, en aquest cas la composició de la població segons l'origen no explica que l'*AM sense Barcelona* tingui un creixement intergeneracional del català inferior al de les altres dues zones. Un factor que podria contribuir a explicar la qüestió seria que, per sota d'un cert percentatge d'ús ambiental del català, es produís una minva de la seva capacitat d'atracció. Les informacions que es presenten seguidament poden ajudar a analitzar la qüestió.

El gràfic 28 mostra els percentatges de català com a llengua inicial dels progenitors i habitual dels fills en els quinze estrats territorials de Catalunya esmentats anteriorment. S'hi manté l'agrupació dels estrats en quatre àrees determinades per la intensitat de l'ús del català a la llar. Una de les informacions que dona el gràfic és que només en un dels estrats, aquell en el qual s'hi empra més el català en general, les *Terres de l'Ebre*, el català té un percentatge superior al 50% com a llengua inicial dels progenitors. Però, en canvi, com a llengua habitual dels fills, això passa en tots els estrats del grup més catalanoparlant. I en els cinc estrats següents, en el gràfic 28, entre els quals hi ha la ciutat de Barcelona, el català supera el castellà com a llengua habitual dels fills.

El gràfic 29 mostra les magnituds de l'avenç del català en la transmissió intergeneracional en els quinze estrats territorials. S'hi pot veure l'impacte de l'entorn lingüístic

GRÀFIC 28

Percentatge de català com a llengua inicial dels progenitors i com a habitual dels fills, en quinze estrats territorials de Catalunya (2018)

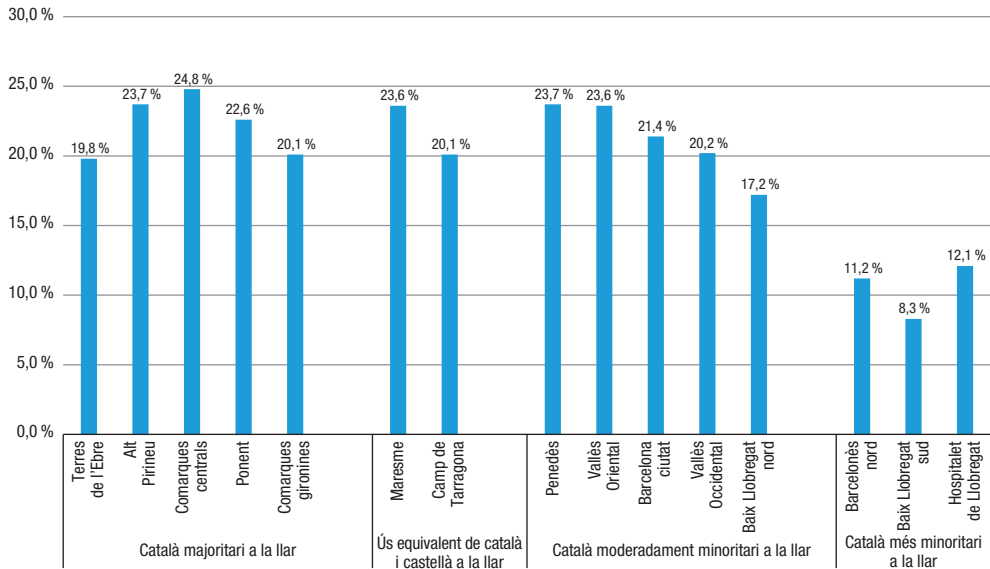
FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

territorial, aquí mesurat bàsicament mitjançant el percentatge d'ús del català a la llar, en la capacitat d'atracció del català. La primera informació que posa de manifest el gràfic és que en cadascun dels quinze estrats es dona un creixement positiu significatiu del català en la transmissió. Una altra informació interessant és que només en els quatre estrats amb menys ús del català, és a dir el *Baix Llobregat nord*, més els tres de la zona amb *català més minoritari*, el creixement, tot i ser positiu, és clarament inferior a la mitjana, que és del 20 %. A la resta d'estrats el creixement del català es manté a un nivell igual o una mica superior al 20 %.

Això vol dir que l'avenç del català en la transmissió intergeneracional es manté a un nivell apreciable i similar, tant a les zones amb ús familiar majoritari de la llengua com a les que tenen un ús equivalent de català i castellà, i a la major part de les que l'empren d'una manera moderadament minoritària. Només en els estrats amb menys ús —de fet, en els que tenen menys d'un 24 % d'ús a la llar predominant del català (vegeu el gràfic 15), que representen menys d'un 20 % de la població de Catalunya— el creixement, tot i ser positiu, és menys fort. Això corrobora la incidència de l'entorn lingüístic territorial sobre l'avenç de la transmissió intergeneracional que s'ha proposat abans, tot i que aquest impacte sembla manifestar-se només en el fet que les zones amb un ús fortament minoritari del català tenen un avenç positiu però inferior a la resta.

GRÀFIC 29

Avenç del català predominant quan passem de la llengua inicial dels progenitors a l'habitual dels fills, en quinze estrats territorials de Catalunya (2018)

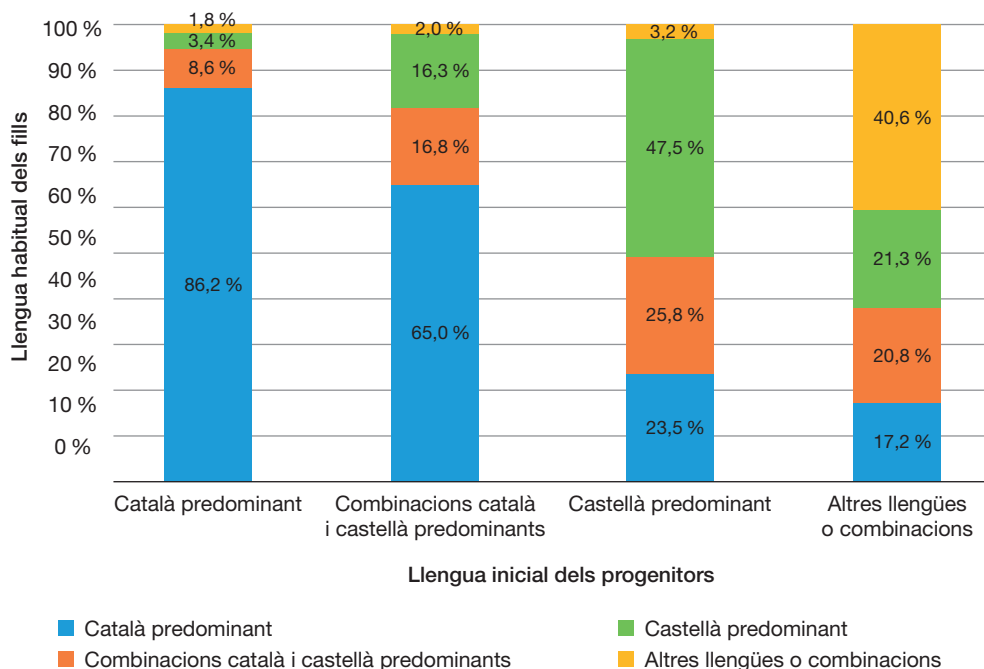
FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

3.2.1.7. La llengua habitual dels fills segons la llengua inicial dels progenitors

El gràfic 30 mostra quina és la llengua habitual dels fills segons la llengua inicial dels progenitors.

S'hi observa que els que tenen el català predominant com a llengua inicial dels progenitors mantenen una àmplia majoria de català predominant en la llengua habitual dels fills, que arriba al 94,8% si hi afegim aquells els fills dels quals empen el català i el castellà com a llengües habituals. Per tant, es produeix un grau molt alt de manteniment de la llengua entre els que tenen un origen familiar plenament catalanoparlant. Una altra informació interessant és que els que han tingut el català i el castellà com a llengua inicial dels progenitors tenen una majoria de quasi dos terços de català predominant com a llengua habitual dels fills. En aquest aspecte, el català mostra una gran capacitat d'atracció entre la població d'origen familiar bilingüe català-castellà. Entre els que han tingut el castellà predominant com a llengua inicial dels progenitors, prop del 24% —un percentatge apreciable— tenen el català predominant com a llengua habitual dels fills. Per tant, una part important de les famílies d'origen estrictament castellanoparlant han canviat al català durant la trajectòria intergeneracional que estem analitzant. Es tracta d'una dada també positiva per la vitalitat del català. Entre els que provenen de progenitors amb llengua inicial altra que el català o el

GRÀFIC 30

La llengua habitual dels fills segons la llengua inicial dels progenitors. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

castellà, també es troba un percentatge apreciable (17,2 %) que ha derivat cap al català com a llengua habitual dels fills, mentre que els que han derivat cap al castellà són un 21,3 %. Per tant, entre les famílies que tenen altres llengües com a origen lingüístic, el percentatge d'adopció del català és inferior però proper al dels que adopten el castellà, fenomen que no s'havia trobat quan s'analitzava la transmissió mitjançant la comparació a partir de la llengua amb progenitors i amb fills. En aquell cas la proporció dels que canviaven al castellà era molt més alta que la dels que ho feien cap al català. Vist des del punt de vista de la llarga trajectòria familiar que es considera aquí, el català mostra una capacitat d'atracció notable en tots els segments determinats per l'origen lingüístic familiar.

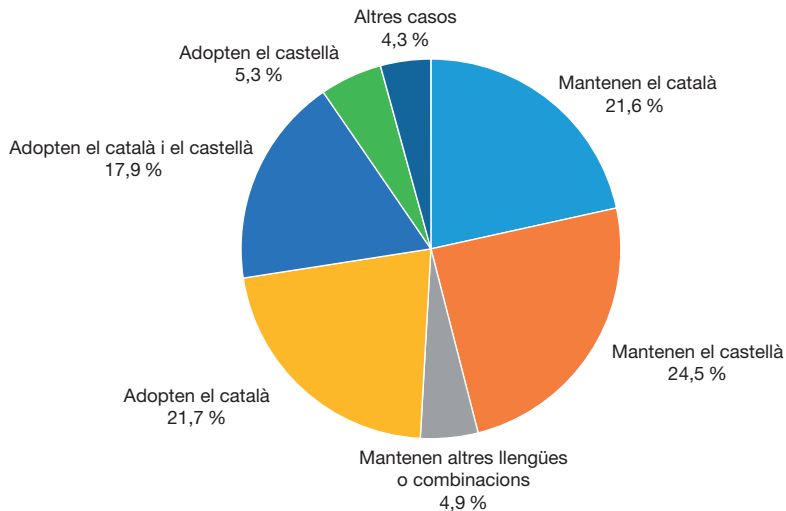
3.2.1.8. Adopció i manteniment de llengües en la TLF1

El gràfic 31 mostra els percentatges de població que mantenen la seva situació lingüística i els que la canvien, en el procés de la TLF1.

D'entrada, cal fer un aclariment. Abans s'ha vist (apartat 3.2.1.1) que l'avenç del català en la transmissió intergeneracional és del 20 %, i ara veiem que els qui l'adopten

GRÀFIC 31

Comportaments en la transmissió lingüística familiar intergeneracional, calculada mitjançant la llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

són una mica més. S'ha de tenir en compte que no es tracta exactament de la mateixa qüestió. Aquell 20 % és el creixement net del català en aquest procés, és a dir, comptant els avenços menys els retrocessos. En canvi aquí es tracta del creixement brut, sense restar-hi els retrocessos.

El gràfic posa de manifest que només la meitat de la població (51 %) correspon a famílies que han mantingut la mateixa llengua o situació lingüística al llarg del període estudiat. Per tant, pràcticament la meitat de les famílies han efectuat canvis lingüístics. Com són aquests canvis? Doncs bàsicament veiem que la llengua més adoptada —aquella cap a la qual han canviat més persones— és el català, seguida dels que adopten el català i el castellà. El castellà l'han adoptat clarament menys persones. De fet, són tants els que tenen un origen lingüístic familiar estrictament catalanoparlant com els que han adoptat familiarment el català predominant al llarg del període considerat. És per tot plegat que el català avança clarament en la transmissió intergeneracional, sobretot des de la perspectiva que s'estudia aquí.

Més enllà d'això, quines característiques tenen els que formen part de famílies que han adoptat familiarment el català predominant durant el període considerat, aquest 21,7 % que veiem en el gràfic? El seu volum poblacional és d'unes 860.000 persones, una quantitat considerable. Des del punt de vista del seu origen, hi estan sobrerrepresentats els nascuts als TLC fills d'un o dos nats fora i els nats a la resta de l'Estat, ja que són els sectors socials on el català més avança en la vida familiar (gràfic 17). Pel que fa a la llengua inicial dels progenitors, és el castellà en la majoria dels casos (55,9 %), seguit del català i el castellà (34,5 %). En relació amb l'edat, hi estan sobrerrepresentades

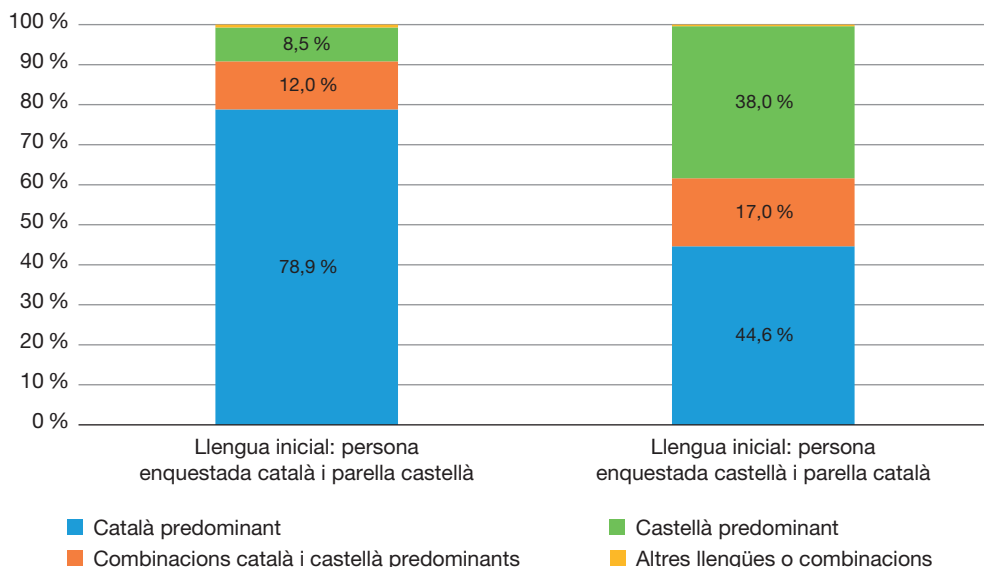
les persones madures (45-64 anys) i les més grans, mentre que els joves (15-29 anys) hi són molt poc, com és lògic, perquè, tal com s'ha vist, encara no han tingut la major part dels fills que han de tenir. Els joves adults (30-44 anys) hi estan menys representats que les persones madures i les grans perquè és més fàcil que aquestes darreres puguin tenir fills prou grans perquè tinguin una llengua habitual diferent de la llengua amb els progenitors. Allà on també trobem que el grup analitzat és diferent de la població en general és en el percentatge de parelles mixtes català-castellà per llengua inicial, que en el conjunt de Catalunya és del 21,7% i en aquest grup és del 40%, quasi el doble. A més, entre els que adopten el català i el castellà en la transmissió, la gran majoria (74,1%) venen del castellà predominant com a llengua inicial dels progenitors. Aquestes dues darreres dades són una altra mostra de la importància dels matrimonis mixtos en l'avenç del català en la transmissió, tema que es tracta seguidament.

3.2.2. Llengua amb els fills en parelles mixtes segons la llengua inicial

El gràfic 32 mostra l'ús amb els fills de les persones enquestades que formen part de parelles mixtes per llengua inicial en les quals un dels membres és de llengua inicial

GRÀFIC 32

Ús amb els fills en parelles mixtes segons la llengua inicial de la persona enquestada i la seva parella. Catalunya (2018)

Base: parelles mixtes cat./cast. que tenen fills: 1.072.

Els valors que no apareixen en el gràfic són dades no significatives per al càlcul.

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

castellana i l'altre, catalana. S'hi compara l'ús que fa la persona enquestada amb els seus fills segons si aquesta és el membre de llengua catalana o castellana de la parella mixta.

Les xifres mostren que, tant en el cas de la persona enquestada de llengua inicial catalana com en el de llengua inicial castellana, la tria és més favorable al català que al castellà. La persona enquestada de llengua inicial catalana tria molt majoritàriament el català i la de llengua castellana el tria en un percentatge menor, però superior al dels que trien el castellà. Entre les parelles mixtes per llengua inicial català-castellà, el català avança com a llengua amb els fills. Es tracta d'una mostra més que les famílies mixtes a Catalunya són un àmbit social en el qual el català avança, tal com ja havíem trobat en l'anàlisi de la transmissió segons l'origen geogràfic familiar (apartat 3.2.1.2) i també quan s'han explicat les característiques del grup dels que avancen en la transmissió (apartat 3.2.1.8). Aquest és un dels principals processos sociolingüístics que fan que el català progressi en la transmissió intergeneracional.

3.2.3. La TLFi a Catalunya el 2018

Per estudiar la transmissió lingüística familiar intergeneracional, en aquest article s'han emprat principalment dues variables, que no s'havien utilitzat fins ara amb aquesta finalitat. Es tracta de la llengua inicial dels progenitors i de l'habitual dels fills. Aquest mètode d'anàlisi amplia considerablement l'horitzó temporal del procés estudiat, en comparació amb el sistema que s'havia emprat anteriorment. Els resultats globals de l'estudi del procés de transmissió intergeneracional a Catalunya són que el català creix (segons aquest mètode, de vint punts percentuals), el castellà retrocedeix i el conjunt de les altres llengües, també.

Amb vista a aprofundir en el coneixement del procés de transmissió, s'han encreuat diverses variables independents amb cadascuna de les dues variables esmentades abans i s'han comparat sistemàticament els resultats d'aquestes dues. La primera d'aquestes variables independents que s'ha estudiat és l'origen geogràfic familiar, la qual cosa ha permès identificar una de les informacions més útils trobades. Es tracta del fet que els nascuts als TLC amb un o dos progenitors nascuts fora són el grup on més avança el català en la transmissió, una dada que permet contestar diversos dels interrogants sorgits en el present estudi. D'altra banda, s'ha vist que el grup d'origen en què el català menys avança en la transmissió és el dels nats a l'estranger, que són els arribats més recentment, però al mateix temps s'ha observat que en tots els principals subgrups d'aquest origen es produeix algun tipus d'avenç de la llengua.

Altres informacions interessants sorgides de l'anàlisi són que l'avenç del català en la transmissió puja amb el nivell d'estudis i amb la disminució de l'edat. Entre els grups determinats per la situació laboral el que més avança són els ocupats, i el que menys, els dedicats a les feines de la llar.

Des del punt de vista de la diversitat territorial, s'ha trobat que el grau d'avenç del català és més alt a Barcelona ciutat i a la Catalunya sense l'AM, que no pas a l'AM

sense Barcelona. També s'ha observat que l'entorn lingüístic territorial té un impacte sobre el grau de progrés del català en la transmissió, però que aquest impacte es produeix sobretot en el fet que les zones amb un ús fortament minoritari del català tenen un avenç positiu, però inferior a la resta.

Així, en pràcticament tots els sectors socials delimitats per les variables independents estudiades es produeix un avenç clar del català en la transmissió, amb l'excepció sociolingüísticament diferenciada de l'Aran. Per tant, l'avenç del català en la transmissió és un fet generalitzat en el cos social. El principal factor explicatiu del grau d'avenç en la transmissió és l'origen geogràfic familiar, com en el cas de la llengua a la llar, però també hi intervenen altres factors.

Una altra manera d'analitzar el procés de transmissió és examinant quina és la llengua habitual dels fills segons la llengua inicial dels progenitors. Amb aquest encreuament s'han trobat també diverses informacions interessants. Una d'elles és que entre les famílies dels que tenen un origen familiar plenament catalanoparlant es produeix un grau molt alt de manteniment del català, i, una altra, que entre la població d'origen familiar bilingüe català-castellà es produeix un avenç majoritari cap al català predominant. A més, una part apreciable de les famílies d'origen lingüístic estrictament castellanoparlant han canviat cap al català predominant durant la trajectòria intergeneracional que s'ha analitzat. Fins i tot entre les famílies que tenen altres llengües com a origen lingüístic, el percentatge d'adopció del català és notable, proper al dels que adopten el castellà. Així, vist des del punt de vista de la llarga trajectòria familiar que es considera aquí, el català mostra una capacitat d'atracció considerable en tots els segments socials determinats per l'origen lingüístic familiar.

També s'ha examinat el procés de transmissió i s'ha posat de manifest quins són els sectors que, al llarg del període intergeneracional analitzat, mantenen la situació lingüística i quins canvien. Aquí s'ha trobat que són tants els que han mantingut el català predominant en tot el període com els que l'han assolit durant el procés. També s'ha vist que aquests darrers, els que han avançat cap al català predominant durant el procés de transmissió, constitueixen un grup format per unes 860.000 persones, que, entre altres característiques, té un percentatge de parelles mixtes per llengua inicial doble que el del conjunt de Catalunya. De fet, també s'ha vist que entre aquestes parelles mixtes per llengua inicial el català és més triat que el castellà amb els fills, tant pel membre catalanoparlant com castellanoparlant de la parella. Les parelles mixtes en general constitueixen un segment social en què es genera una bona part del progrés del català en la transmissió intergeneracional.

En general, es pot dir que l'estudi de la transmissió lingüística familiar intergeneracional, que s'ha efectuat d'una manera diferent a com s'havia fet altres vegades, mostra que el català segueix creixent en aquest procés. El nombre de les famílies que avancen cap al català en la transmissió amb el mètode emprat aquí és considerable. També resulta que aquest creixement es produeix en pràcticament tots els sectors socials i territorials analitzats, però amb intensitats diferents. Les parelles mixtes, tant des del punt de vista territorial com lingüístic, són decisives en l'avenç del català.

4. EL NOMBRE DE FILLS SEGONS LA LLENGUA

S'acaba de veure que a Catalunya es produeix un avenç notable del català en la transmissió intergeneracional. Ara bé, les dades amb què s'ha treballat tenen com a unitat bàsica la persona enquestada, és a dir, que la informació es refereix a l'ús d'aquesta amb el conjunt dels seus progenitors o dels seus fills, per exemple. Però què passa si el nombre de fills és diferent segons la llengua? Això condicionaria l'impacte social de les xifres d'avenç del català que s'han vist.

El que sabíem sobre la qüestió abans de conèixer els resultats de l'EULP 2018 era el següent. L'enquesta EULP 2003 va ser la primera sociolingüística a Catalunya que va permetre obtenir dades fiables sobre les relacions entre el sistema de reproducció i l'ús de les llengües en aquest territori. A partir de les dades d'aquesta EULP i de la següent, del 2008, es va arribar a les conclusions següents: *a)* en els primers anys després de la gran immigració peninsular que va tenir lloc al voltant dels anys seixanta del segle passat hi va haver una natalitat superior de la població arribada respecte a l'autòctona d'aquell moment, per diversos motius, i *b)* al cap d'un temps aquesta diferència de natalitat va anar minvant i al principi del segle actual era molt reduïda.

Tanmateix, en la primera dècada del present segle es va produir una nova gran immigració a Catalunya, en aquest cas internacional, que no es reflectia plenament en els resultats de les enquestes esmentades perquè la immigració internacional encara no s'havia acabat de produir o acabava d'arribar. Ara que aquesta immigració ja fa un temps que es va produir, la qüestió és la següent: aquest impacte demogràfic ha significat un canvi en la situació de fa uns anys respecte al nombre de fills segons la llengua? Vegem-ho tot seguit.

Per examinar la qüestió s'ha tingut en compte la pregunta sobre la llengua amb els fills. Triem aquesta variable perquè és la més decisiva de cara al futur de la llengua i perquè va ser emprada en les anàlisis anteriors. Hem calculat el nombre mitjà de fills, d'una banda, dels que els parlen català d'una manera predominant, i de l'altra, del conjunt de la població que té fills. El resultat és el següent:

TAULA 1
*Nombre mitjà de fills dels que en tenen
i dels que els parlen predominantment català*

Dels que els parlen en català	1,95
De tots els que tenen fills	2,04

FONT: Elaboració pròpia.

Veiem que el nombre mitjà de fills de tots els que en tenen continua sent superior al dels que els parlen català, d'una manera estadísticament significativa. Això sí, la diferència és petita, de 0,09. De fet, és la mateixa diferència que hi havia el 2008.

Per calcular l'impacte que té sobre el procés de transmissió aquesta diferència en el nombre de fills es farà servir el mateix mètode emprat en les enquestes EULP 2003

i 2008, que es basava en la diferència entre els percentatges de català predominant emprat amb els progenitors i amb els fills. Aquesta diferència es corregia mitjançant un coeficient que mesurava la divergència natalícia segons la llengua. Per tant, en el present estudi s'ha partit de la diferència entre els percentatges de català predominant amb els progenitors i amb els fills, que el 2018 s'ha vist que és un creixement del 9,6% (gràfic 1) quan passem de la primera variable a la segona. Aleshores s'ha aplicat la mateixa fórmula¹⁰ emprada en les ocasions anteriors per calcular l'impacte sobre la transmissió del fet que els que parlen català amb els fills en tenen un nombre més petit. Resulta que, amb aquesta correcció, l'avenç del català passa del 9,6% a un 7,9%; o sigui, que l'impacte del diferencial natalici comporta una disminució de l'1,7% en el progrés d'aquesta llengua en la transmissió. Si ho examinem des del punt de vista de la comparació entre la llengua inicial dels progenitors i l'habitual dels fills, cal restar aquest 1,7% del progrés global vist del català, que és del 20% (gràfic 1), la qual cosa donaria un progrés net del 18,3%. Així, si tenim en compte el diferencial natalici, el creixement del català en la transmissió intergeneracional esdevé una mica inferior del que s'ha vist fins ara, però continua sent positiu i apreciable.

Tanmateix, això no vol dir que en aquest aspecte la situació sigui exactament la mateixa que a principis del segle actual. El gràfic 33 informa d'aquesta qüestió. D'una banda, hi ha una cosa que sí que és similar, i és que el nombre mitjà de fills baixa amb la disminució de l'edat, tant entre els que els parlen català com entre els que no. El 2018 la diferència entre el nombre de fills del conjunt dels joves adults (30 a 44 anys) i del conjunt dels grans és de 0,66, mentre que la diferència segons la llengua entre el conjunt de la població és del 0,09, tal com s'ha vist. Les diferències segons l'edat, per tant, influeixen molt més en el nombre de fills que les diferències segons la llengua.

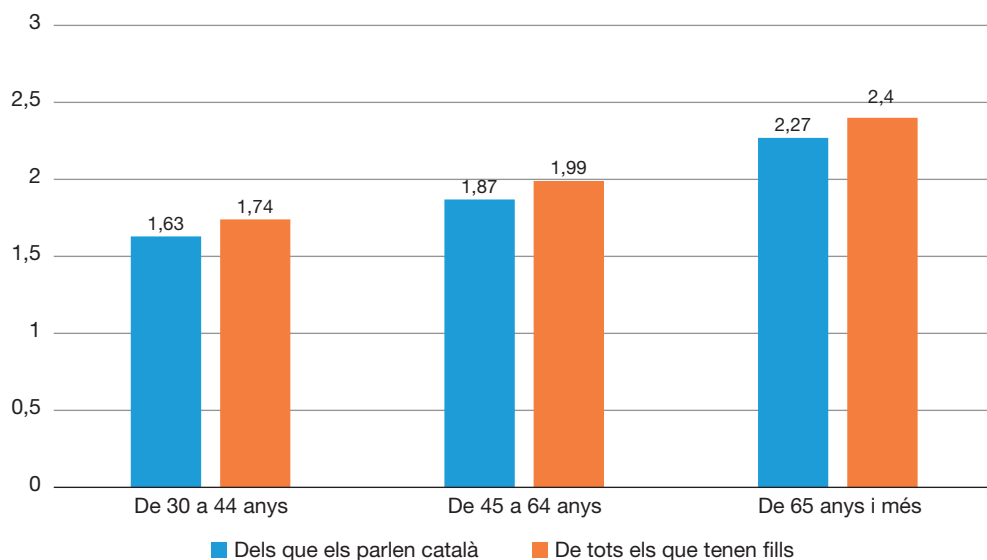
D'altra banda, però, ja s'ha vist que a la primera dècada del segle actual la diferència entre el nombre de fills dels que els parlaven català i del conjunt dels que en tenien tendia a desaparèixer, de manera que entre els joves pràcticament no hi havia cap diferència significativa (Torres, 2005: 105). En canvi el 2018 no és així, sinó que en tots els grups d'edat els que els parlen català tenen un nombre de fills una mica inferior al conjunt dels que en tenen, si bé la diferència és bàsicament la mateixa en tots ells. Podem imputar aquest canvi als moviments demogràfics del segle actual? Tot seguit es mirarà de saber-ne més sobre la qüestió, a partir del gràfic 34, que mostra el nombre mitjà de fills segons l'origen geogràfic familiar.

S'hi observa que el grup d'origen amb un nombre de fills més alt és el dels nats a la resta de l'Estat, seguit del conjunt dels nats a l'estranger. Ara bé, cal recordar que la gran majoria dels nats a la resta de l'Estat són persones grans, mentre que la majoria dels nats a l'estranger són joves i, per tant, aquesta diferència pot ser deguda tant o més a l'edat —que ja s'ha vist que és un factor influent— que a l'origen.

10. Percentatge d'avenç del català en la transmissió corregit = $([\% \text{ dels que parlen català prioritàriament amb els fills} \times (\text{mitjana de fills dels que els parlen català prioritàriament} / \text{mitjana de fills dels que en tenen en la població general})] - \% \text{ dels que parlen català prioritàriament amb els progenitors})$.

GRÀFIC 33

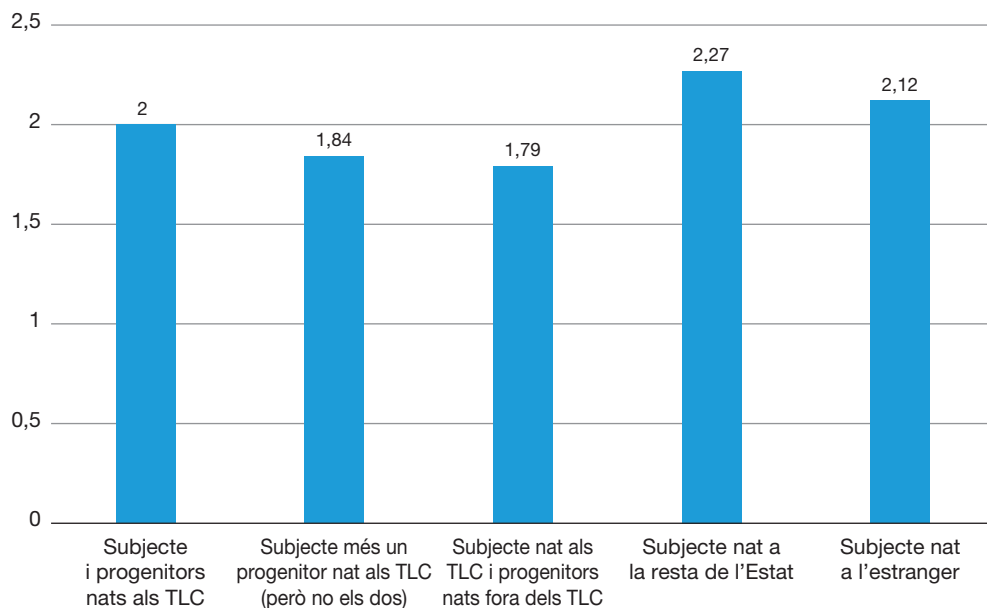
Nombre de fills dels que els parlen català i de tots els que en tenen, per edats. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

GRÀFIC 34

Nombre mitjà de fills per origen geogràfic familiar. Catalunya (2018)

FONT: Elaboració pròpia a partir d'EULP 2018.

La comparació entre la tercera columna —que agrupa els subjectes nats als TLC i els progenitors nats a fora, amb un nombre mitjà de fills d'1,79— i la quarta —que inclou els nats a la resta de l'Estat, amb una mitjana de 2,27— il·lustra amb claredat l'evolució de la qüestió natalícia entre els arribats els anys seixanta i els seus descendents. Els primers van tenir una natalitat apreciable quan van arribar, però els seus fills ja l'han tingut molt més baixa; de fet, més baixa que la dels descendents de nats als TLC. Ara ens trobem en una altra situació, en què la diferència del nombre de fills segons si els parlen català o no és similar en els diferents grups d'edat, perquè entre els grans arribats els anys seixanta hi va haver una natalitat superior a la dels autòctons d'aleshores i perquè entre els joves adults hi ha un percentatge important de nats a l'estranger (gràfic 9), els quals tenen moderadament més fills que els nats als TLC. Tanmateix, el nombre mitjà de fills del conjunt dels nascuts a l'estranger és clarament inferior al que tingué la població peninsular arribada a mitjans del segle passat. Per això, malgrat aquest important percentatge de nats a l'estranger entre els joves adults, el nombre de fills continua baixant amb la disminució de l'edat.

5. CONCLUSIONS

Al llarg dels últims cent anys, en el si de les famílies dels habitants actuals de Catalunya s'ha produït un avenç notable del català, que es manifesta, entre altres qüestions, en el fet que aquesta llengua s'empra vint punts percentuals més com a llengua habitual dels fills de les persones enquestades que com a inicial dels progenitors d'aquestes. És a dir, que els nets, d'alguna manera, semblen parlar vint punts percentuals més el català que els seus avis quan eren petits. Durant un període històric llarg, el català ha tingut —i sembla que d'alguna manera continua sent així avui— una capacitat d'atracció sobre una part apreciable de les poblacions arribades a Catalunya, la qual cosa fa que un percentatge considerable d'aquestes poblacions hagi anat adoptant aquesta llengua al llarg dels anys. Una part important d'aquest avenç s'ha fet a través dels matrimonis mixtos, sigui per origen o per llengua inicial, en els quals els progenitors tendeixen a triar més el català que el castellà amb els fills, però més de la meitat dels que han adoptat el català provenen de situacions familiars originalment només castellanoparlants. Vist des d'un altre punt de vista, els que més han avançat familiarment cap al català són els nascuts als TLC amb un o dos progenitors nats fora, és a dir, els fills dels arribats —sobretot, dels arribats en la gran immigració peninsular de mitjans del segle passat. D'altra banda, en la transmissió familiar, el català avança en tots els quinze estrats territorials de Catalunya considerats, tot i que en molts d'ells el percentatge d'ús d'aquesta llengua a la llar no és majoritari. A més, millora el seu progrés amb l'augment del nivell d'estudis i amb la disminució de l'edat. De fet, el català progressa en la transmissió en pràcticament tots els sectors socials que s'han tingut en compte. Fins i tot entre els nats a l'estranger, arribats més recentment i un dels grups en què el català creix menys en l'aspecte estudiat, es dona un cert avenç d'aquesta llengua en tots els seus subgrups principals. Si es té en compte el

nombre de fills per llengua, el creixement del català en la transmissió baixa una mica, però continua sent notable. Això és així perquè, tot i que els que parlen català als fills en tenen menys que la resta de la població amb fills, la diferència és petita.

Tanmateix, des d'un punt de vista més general cal dir que aquest avenç del català en la transmissió no és suficient per compensar les importants immigracions que ha rebut Catalunya durant el període considerat, ateses les circumstàncies que condicionen el marc demolingüístic. Així, els usos familiars del català han anat baixant en percentatge al llarg del temps, ja que sabem que a mitjans del segle xx eren àmpliament majoritaris i el 2018 només un terç de la població usa d'una manera preponderant el català en la seva llar actual. De fet, només es dona una proporció de català predominant a la llar molt majoritària entre alguns sectors socials minoritaris demogràficament. I és que les grans immigracions que s'han produït a partir de la segona meitat del segle passat —la més recent, la d'origen internacional de principis del segle XXI— tenen inevitablement un impacte a la baixa sobre els percentatges d'ús, per la inclusió de poblacions que d'entrada no empren el català, a part d'altres efectes secundaris sobre la presència social de la llengua; sobretot, en una situació institucional del català a Catalunya en què aquesta llengua no es troba al mateix nivell que l'altra llengua cooficial, ja que els poders de l'Estat continuen practicant el castellà com l'única llengua necessària i imprescindible. A més, els canvis demogràfics —però també tecnològics i comunicacionals— fan que entre els més joves —els nascuts al voltant del 2000— es vagin produint algunes transformacions actitudinals, i fins i tot conceptuals, sobre qüestions lingüístiques de les quals no sabem ara mateix quins resultats tindran sobre el panorama sociolingüístic. En general, doncs, a Catalunya, el català ha tingut i continua tenint un valor social notable, que fa que nombroses famílies arribades en algun moment hagin anat adoptant i vagin adoptant el català en els usos familiars. Però aquesta capacitat d'atracció no és prou potent per poder mantenir els percentatges d'ús de la llengua a llarg termini en un panorama caracteritzat per grans immigracions i per una situació institucional del català ni preponderant ni igualitària en relació amb el castellà. Per establir plenament la situació de la llengua de cara al futur, caldria que canviés algun dels paràmetres condicionants principals del panorama existent.